

Ανασύνθεση – Ο.Ν.Ρ.Α.

**Εισηγητικό κείμενο
για τη 2η Πανελλαδική συνδιάσκεψη**

17-18 Δεκέμβρη 2016

Εισαγωγή

Ο καπιταλισμός είναι ένα σύστημα το οποίο βασίζεται κατεξοχήν στην προεξόφληση του μέλλοντος. Κάθε σημερινή κίνηση θα πρέπει να αντιστοιχίζεται σε ένα συγκεκριμένο αυριανό κέρδος, κι έτσι η αναμονή αυτού του αυριανού κέρδους γίνεται ο οδοδείκτης για τη σημερινή κίνηση. Βέβαια, οι καπιταλιστές δεν μπορούν να διαβάσουν το μέλλον. Μπορούν μονάχα να θεωρήσουν ως δεδομένη μια συγκεκριμένη περιγραφή αυτού του μέλλοντος ή, για την ακρίβεια, να υιοθετήσουν την πίστη ότι μια συγκεκριμένη περιγραφή του μέλλοντος είναι η μόνη έγκυρη και θα βγει αληθινή. Ότι τα πράγματα μόνο έτσι μπορούν να πάνε κι όχι αλλιώς.

Ο προϋπολογισμός του μέλλοντος είναι αναγκαίος για τους καπιταλιστές, διότι το κέρδος τους δεν μπορεί να προκύψει επί τόπου. Θα πρέπει, ανάμεσα στο σημερινό κεφάλαιο που κρατάνε στα χέρια τους και στο αυριανό που φιλοδοξούν να είναι μεγαλύτερο, να μεσολαβήσει η παραγωγική διαδικασία. Γιατί είναι η εκμετάλλευση της εργατικής δύναμης που λαμβάνει χώρα εκεί, η οποία διαμορφώνει την υπεραξία – αυτή τη διαφορά ανάμεσα στα δύο κεφάλαια – την οποία οι καπιταλιστές καρπώνονται ως κέρδος, εις βάρος των εργαζομένων. Είναι ακριβώς αυτή η εκμετάλλευση που δημιουργεί το καπιταλιστικό μέλλον της αυριανής κερδοφορίας από τη σημερινή επένδυση.

Επομένως, την πίστη για ένα συγκεκριμένο μέλλον δεν αρκεί να τη μοιράζονται οι καπιταλιστές μεταξύ τους, αλλά το ίδιο θα πρέπει να κάνει και η υπόλοιπη κοινωνία, και δη οι πλατιές μάζες των εργαζομένων. Μονάχα με την ενεργητική πρόσδεση των τελευταίων σε αυτή την πίστη μπορεί το κεφάλαιο να συνεχίσει να ορίζει το παρόν και να περιγράφει το μέλλον. Το κεφάλαιο, μάλιστα, δε χρησιμοποιεί μονάχα πανανθρώπινες αφηγήσεις περί προόδου και ευημερίας, αλλά κατά κύριο λόγο ποντάρει στην ελπίδα ή την προσμονή των ατόμων για τη δική τους ανέλιξη κι ευημερία. Υπόσχεται πράγματα στην ανθρωπότητα, αλλά κυρίως υπόσχεται στον κάθε άνθρωπο ξεχωριστά.

Όμως, τα πράγματα γίνονται πιο σύνθετα, όταν η πίστη για ένα καλύτερο μέλλον καταρρέει. Σε τέτοιες περιόδους κρίσεων απογυμνώνονται με προκλητικό τρόπο τα θεμελιώδη γνωρίσματα του καπιταλισμού, όπως η αγριότητα της εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο, ο αυταρχισμός στην παραγωγή και στην κοινωνική αναπαραγωγή εν γένει, η αδιαφορία για την κάλυψη των αναγκών έναντι της μεγιστοποίησης των κερδών, η αναρχία στην παραγωγή και η κατασπατάληση φυσικών και ανθρωπίνων πόρων, που βάζει σε κίνδυνο την ίδια την αναπαραγωγή της ζωής.

Πλέον, ο καπιταλισμός μπορεί να στηρίξει την ηγεμονία του σε μια πίστη ολότελα αρνητική: ότι τα πράγματα τουλάχιστον δεν μπορούν να πάνε χειρότερα, παρά μονάχα εάν αυτός εγκαταλειφθεί. Εάν στη δική μας περίπτωση είναι το φαιδρό αφήγημα της «δίκαιης ανάπτυξης» που αναμασά η νεοφιλελεύθερη μνημονιακή κυβέρνηση μας, εάν αλλού είναι τα κλειστά σύνορα ή η προστασία των κεκτημένων από τους «αδιόρθωτους εταίρους», όλες αυτές οι περιγραφές του μέλλοντος μοιράζονται αυτό το βαθιά αντιδραστικό στοιχείο της αρνητικής πίστης. Μιας πίστης, μάλιστα, που, ακόμα κι έτσι, εξασθενεί τάχιστα, καθώς είναι σαφές πως τα πράγματα δεν μπορούν να μείνουν στην ίδια κατάσταση για πολύ καιρό.

Πρώτο Κεφάλαιο:

Οι κρίσεις υπερσυσσώρευσης γενικά και η κρίση του νεοφιλελεύθερου υποδείγματος

Η καπιταλιστική κρίση ως κρίση υπερσυσσώρευσης κεφαλαίου

Οι περιοδικές κρίσεις είναι εγγενές στοιχείο του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής. Κάθε καπιταλιστική κρίση, διαχρονικά, σηματοδοτεί το τέλος ενός συγκεκριμένου μοντέλου καπιταλιστικής συσσώρευσης και τη σταδιακή ή βίαιη αντικατάσταση του αντίστοιχου υποδείγματος παραγωγικών σχέσεων (πολιτικές ισορροπίες, καταμερισμός της εργασίας, οργανωτικές δομές). Αυτή η αλλαγή αφορά, επίσης, τους πολιτικούς συσχετισμούς ανάμεσα στο κεφάλαιο και την εργασία, δηλαδή τη διαμόρφωση μιας νέας πολιτικής ισορροπίας ανάμεσά τους (συμπεριλαμβανομένων και των «ενδιάμεσων» τάξεων, τη μικροαστική τάξη, τους αγρότες κλπ.), έπειτα από μια περίοδο οξυμένων ταξικών συγκρούσεων και ιμπεριαλιστικών ανταγωνισμών, οι οποίοι μπορεί να πάρουν και τη μορφή γενικευμένων (ή περιφερειακών) πολεμικών συρράξεων. Επιπλέον, η μετάβαση στο νέο μοντέλο περιλαμβάνει και την αλλαγή των τεχνικών όρων της παραγωγής, την εμφάνιση νέων διοικητικών μοντέλων στην παραγωγή και τεχνικών διακυβέρνησης στην κοινωνία, το μετασχηματισμό του διεθνούς καταμερισμού της εργασίας και την ανάδειξη νέων (γεωγραφικών) κέντρων δυναμικής συσσώρευσης κεφαλαίου κλπ.

Κάθε καπιταλιστική κρίση αποτελεί κρίση υπερσυσσώρευσης κεφαλαίου και σχετίζεται με την πτωτική τάση του μέσου ποσοστού κέρδους. Αυτή η πτωτική τάση κλονίζει την πίστη των καπιταλιστών για μεγαλύτερες αποδόσεις στο άμεσο μέλλον, με αποτέλεσμα την κάμψη της παραγωγικής δραστηριότητας και τη διαμόρφωση κρισιακών συνθηκών. Το ποσοστό κέρδους με τη σειρά του, σχετίζεται, αφενός, με το ποσοστό εκμετάλλευσης της εργατικής δύναμης, κι αφετέρου, με τη σχέση ανάμεσα στις αξίες του σταθερού (μηχανές, πρώτες ύλες κλπ.) και του μεταβλητού (εργασία) κεφαλαίου, αυτό που ονομάζεται οργανική σύνθεση κεφαλαίου. Η πτώση του ποσοστού κέρδους μπορεί να οφείλεται είτε στην πτώση του βαθμού εκμετάλλευσης της εργατικής δύναμης, είτε στην άνοδο της οργανικής σύνθεσης του κεφαλαίου. Στην πραγματικότητα, οι δύο αυτοί παράγοντες δρουν συνδυασμένα, με τον πρωταρχικό ρόλο να τον έχει η άνοδος/πτώση του ποσοστού εκμετάλλευσης, καθώς αυτή συνδέεται ευθέως με την ταξική σύγκρουση ανάμεσα σε κεφάλαιο κι εργασία και τις διαδοχικές συγκυρίες της.

Εντός του πλαισίου της καπιταλιστικής συσσώρευσης, η χρησιμοποίηση ολοένα και περισσότερης εργασίας έχει ως αποτέλεσμα τη μεγέθυνση του κομματιού της στο τελικό προϊόν, ενώ – κι εδώ είναι το σημαντικότερο – η χαμηλή ανεργία προσδίδει σημαντική ισχύ στις συνδικαλιστικές και πολιτικές οργανώσεις της εργατικής τάξης, ώστε να αυξήσουν ακόμα περισσότερο τους μισθούς και τα εργασιακά δικαιώματα. Ως απάντηση, το κεφάλαιο προχωρά στην εκμετάλλευση του σταθερού κεφαλαίου εις βάρος της εργασίας, αυξάνοντας περιοδικά την εργατική εφεδρεία με την αντικατάσταση ανθρώπινων λειτουργιών από μηχανές, και επιδιώκοντας την κατίσχυση εις βάρος της εργασίας μέσω της αποειδίκευσης, του πιο σύνθετου τεχνικού καταμερισμού της

εργασίας και των πιο αυστηρών οργανωτικών δομών, εντείνοντας τελικά τον εργοδοτικό δεσποτισμό. Με αυτόν τον τρόπο, ωστόσο, αυξάνεται η οργανική σύνθεση του κεφαλαίου.

Καθώς αυτή η διαδικασία επαναλαμβάνεται σε διευρυμένη κάθε φορά κλίμακα, και καθώς η πάλη ανάμεσα σε κεφάλαιο κι εργασία συνεχίζεται με αμείωτο ρυθμό, το αποτέλεσμα είναι πως και οι δύο όροι που συντελούν στο φρενάρισμα της ανόδου του μέσου ποσοστού κέρδους και ακολούθως στην πτώση του, λειτουργούν σε πλήρη ισχύ. Με αυτόν τον τρόπο, το κεφάλαιο, παρά τα μεγάλα κέρδη του, οδηγείται σε μια αναπόφευκτη κρισιακή συνθήκη.

Επομένως, η αντιμετώπιση μιας κρίσης υπερσυσσώρευσης δεν αφορά μονάχα την άμεση μείωση της αξίας της εργατικής δύναμης, μέσω της άγριας επίθεσης του κεφαλαίου στην εργασία. Αντίθετα, απαιτεί και την ίδια την αναδιάρθρωση των παραγωγικών δομών και την εισαγωγή νέων τεχνολογιών, οι οποίες θα αυξήσουν εκ νέου την παραγωγικότητα. Στην πραγματικότητα μπορούμε να διακρίνουμε δύο διαδικασίες που συμβάλουν στην έξοδο του καπιταλισμού από την κρίση του: μια διαδικασία αναδιανομής του εισοδήματος εις βάρος της εργασίας (αύξηση του ποσοστού υπεραξίας) και μια διαδικασία τεχνικής και οργανωτικής ανασυγκρότησης της παραγωγικής διαδικασίας (μείωση της οργανικής σύνθεσης του κεφαλαίου, οικονομίες στη χρήση σταθερού κεφαλαίου). Ανάμεσα σε αυτές τις δύο φάσεις υπάρχει μια σχέση διαδοχής της μιας από την άλλη. Ωστόσο, η τομή μεταξύ των δύο φάσεων δεν είναι ούτε σαφής ούτε απόλυτη, καθώς εκτυλίσσονται με άνισους ρυθμούς και, στην περίπτωσή μας, είναι αυτή η ασυγχρονία που παίζει καίριο ρόλο στη σημερινή έντονη καπιταλιστική δυσπραγία.

Η καπιταλιστική κρίση της δεκαετίας του '70 και το νεοφιλελεύθερο υπόδειγμα

Τη δεκαετία του '70, τα think tanks του καπιταλισμού εντόπισαν τα πρώτα σημάδια κόπωσης του μεταπολεμικού κενσοιανού μοντέλου. Με τη χρυσή περίοδο της μεταπολεμικής ανοικοδόμησης να ανήκει στο παρελθόν, και με τις ανεπτυγμένες οικονομίες να αντιμετωπίζουν τα πρώτα κρισιακά συμπτώματα, αναδείχθηκε ο νεοφιλελευθερισμός – μια οικονομική σχολή που αντλεί τις ρίζες της από την περίοδο του Μεσοπολέμου και είχε παραμείνει στο περιθώριο τα μεταπολεμικά χρόνια – ως απάντηση στα καπιταλιστικά αδιέξοδα της περιόδου: την πτώση των ρυθμών ανάπτυξης (δηλαδή καπιταλιστικής συσσώρευσης), της απασχόλησης και του εμπορίου, σε επίπεδα αρκετά χαμηλότερα από εκείνα των δεκαετιών του '50 και του '60.

Οι πολιτικές που πρότεινε ο νεοφιλελευθερισμός, περιελάμβαναν κυρίως την απελευθέρωση των αγορών και ιδιαίτερα την απελευθέρωση της αγοράς εργασίας και την κατάργηση των σχετικών με αυτή προστατευτισμών, δηλαδή των εργατικών κατακτήσεων και δικαιωμάτων. Παράλληλα, πρότασε τη μείωση της φορολογίας και, συνεπώς, τη διάλυση του κοινωνικού κράτους που βασιζόταν σε αυτή, τις αποκρατικοποιήσεις και την παράδοση στην αγορά κοινωνικών αγαθών, όπως το ρεύμα και το νερό.

Επιπλέον, οι νεοφιλελεύθεροι άσκησαν – και ασκούν – κριτική στο κράτος, ως κάτι συνυφασμένο με τη δυσλειτουργία των αγορών, κι ως εκ τούτου, πρότειναν ένα θεμελιώδη εκσυγχρονισμό των κρατικών δομών και λειτουργιών, ώστε αυτές να είναι κατά το δυνατόν απροσπέλαστες από τους

κοινωνικούς και ταξικούς ανταγωνισμούς, που λειτουργούσαν ως εμπόδια στην απρόσκοπτη λειτουργία της ελεύθερης αγοράς. Ο ρόλος του κράτους θα έπρεπε να περιοριστεί μονάχα σε εκείνους τους τομείς όπου η δραστηριοποίηση του κεφαλαίου θα ήταν ασύμφορη. Στο ίδιο πλαίσιο, προωθήθηκαν και οι περιφερειακές ολοκληρώσεις και η συγκρότηση και ισχυροποίηση υπερεθνικών σχηματισμών, οι οποίοι ανέλαβαν μεγάλο μέρος των λειτουργιών των εθνικών κρατών. Το πιο χαρακτηριστικό τέτοιο παράδειγμα είναι η δομικά νεοφιλελεύθερη συγκρότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το στάδιο πειραματικής εφαρμογής αυτών των πολιτικών ξεκίνησε σε χώρες με καθεστώτα έκτακτης ανάγκης (πραξικόπημα στη Χιλή, 1973) και επεκτάθηκε στις μείζονες καπιταλιστικές οικονομίες. Συνέπεσε, μάλιστα, με την αναδιάρθρωση όχι μόνο των κυρίαρχων καπιταλιστικών οικονομιών (με την ταυτόχρονη σχεδόν εκλογή Θάτσερ-Ρήγκαν σε Βρετανία και Αμερική αντίστοιχα), αλλά και με την πολιτική οικονομικής φιλελευθεροποίησης που εισήγαγε η Κίνα το 1978 (στο φόντο της ήττας της Πολιτιστικής Επανάστασης). Έτσι, λοιπόν, ο πολιτικός συσχετισμός, μέσα σε μια δεκαετία, έγινε τέτοιος που δεν επέτρεπε την αμφισβήτηση του νεοφιλελευθερισμού ως κυρίαρχου προτύπου και, παράλληλα, μείωσε τις αντιστάσεις στην εφαρμογή του. Από τη μία, οι μεγάλες ήττες του εργατικού κινήματος, κι από την άλλη, η βαθιά κρίση των Κομμουνιστικών Κομμάτων στη Δυτική Ευρώπη, που τα οδήγησε στο περιθώριο, και η μετέπειτα πτώση του «Υπαρκτού Σοσιαλισμού», δημιούργησαν ένα περιβάλλον όπου το κεφάλαιο έπαιζε χωρίς αντίπαλο. Τα επιβαλλόμενα σχέδια αναδόμησης της αγοράς, έκτοτε, χαρακτηρίζονταν από τρεις συγκεκριμένες κεντρικές αρχές: απορρύθμιση, ανταγωνιστικότητα και ιδιωτικοποίηση, καθώς και από τη συμπληρωματική λειτουργία θεσμών, όπως το ΔΝΤ, ο ΠΟΕ, η Ε.Ε. και η NAFTA, με στόχο την προάσπιση των αρχών αυτών.

Στον αντίποδα, μάλιστα, της αντι-κρατικής ρητορείας των νεοφιλελεύθερων, η κατάσταση της παγκόσμιας οικονομίας, την περίοδο αυτή, φανέρωσε ότι ο πραγματικός στόχος τους δεν ήταν το κράτος καθεαυτό, αλλά ο συγκεκριμένος τρόπος που ορίζει την ταξική σύγκρουση, αναφορικά με την αναδιανομή πλούτου και ισχύος από την εργασία στο κεφάλαιο. Οι πολιτικές λιτότητας που εφαρμόζονται σχεδόν σε όλες τις ανεπτυγμένες οικονομίες, πριν και μετά την κρίση του 2008, επιτέλεσαν ουσιαστικά την αναδιανομή ισχύος από τα κάτω προς τα πάνω και αποτελούν εμφατικό παράδειγμα κρατικής παρέμβασης στην οικονομία. Ο νεοφιλελευθερισμός δεν ήταν και δεν είναι τίποτα άλλο από το πιο σκληρό ταξικό καπιταλισμό, ο οποίος, για να πραγματωθεί, όχι μονάχα δεν μπορεί να το κάνει χωρίς την ισχύ του καπιταλιστικού κράτους, αλλά αντίθετα απαιτεί αυτές τις αναβαθμισμένες κρατικές δομές και την αντίστοιχη πολιτική ισχύ.

Τα όρια του νεοφιλελεύθερου υποδείγματος

Παρόλο που ο νεοφιλελευθερισμός κατάφερε να επιτελέσει με εντυπωσιακούς ρυθμούς το πρώτο σκέλος της εξόδου από την καπιταλιστική κρίση, δηλαδή την αναδιανομή ισχύος από την εργασία στο κεφάλαιο, και παρόλο που υπήρξε όχι απλά ένα οικονομικό δόγμα, αλλά ένα σύνολο παραγωγικών και διοικητικών ρυθμίσεων, δεν αποδείχθηκε εξίσου αποτελεσματικός στο δεύτερο σκέλος. Η πολιτική του παντοδυναμία έκρυβε την αδυναμία του να προχωρήσει σε βάθος τις απαραίτητες τεχνολογικές και διοικητικές αναδιρθρώσεις της παραγωγής, οι οποίες, σε

συνδυασμό με την αναβάθμιση της ισχύος του κεφαλαίου έναντι της εργασίας, θα έκαναν δυνατή την επιστροφή στα προηγούμενα επίπεδα συσσώρευσης.

Η κυριαρχία του νεοφιλελευθερισμού θα σηματοδοτήσει μια φάση «εκτατικής» συσσώρευσης, βασισμένης στην επέκταση και κυριαρχία του χρηματοπιστωτικού συστήματος, στο εγχείρημα της παγκοσμιοποίησης και της επέκτασης της παραγωγικής βάσης των μεγάλων επιχειρήσεων, στο άνοιγμα των αγορών και την εμπορευματοποίηση των δημοσίων αγαθών, στην κατασπατάληση των φυσικών πόρων και στην ευρεία εδραίωση μοντέλων απασχόλησης που θα βασίζονται πολύ περισσότερο στην ένταση απόσπασης απόλυτης υπεραξίας. Την «εκτατική» συσσώρευση μπορούμε να την αντιπαραβάλλουμε με την «εντατική» συσσώρευση, που βασίζεται περισσότερο στη διαρκή ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών στην παραγωγή για αύξηση της παραγωγικότητας και, άρα, την οικονομία σε σταθερό κεφάλαιο, φυσικούς και ανθρώπινους πόρους.

Παρόλο που ο νεοφιλελευθερισμός αναγορεύθηκε σε «Κοινωνία της Γνώσης», παρόλο που νέα οργανωτικά μοντέλα ήρθαν να αντικαταστήσουν τον «παρωχημένο» τηλορισμό, παρόλο που νέες τεχνολογίες άνθισαν τα τελευταία τριάντα χρόνια, όλα αυτά φάνηκαν ανίκανα να αποκαταστήσουν τις αποδόσεις των κεφαλαίων στα προηγούμενα επίπεδα. Πλέον, βρισκόμαστε στην ιστορική φάση όπου αυτή η αναδιανομή πλούτου και ισχύος προς το 1% της κοινωνίας, και η χωρίς ιστορικό προηγούμενο διεύρυνση των ανισοτήτων που είχε ως αποτέλεσμα, έρχεται να γίνει τροχοπέδη για τον ίδιο τον καπιταλισμό.

Η έξοδος από τη σημερινή κρίση: προς ένα νέο υπόδειγμα ή προς μια παρατεταμένη παρακμή;

Σε ότι αφορά τη σημερινή κρίση, μπορούμε να πούμε πως βρισκόμαστε ακόμα μακριά από τη σκιαγράφιση ενός αντίστοιχου υποδείγματος που θα πάρει τη θέση του νεοφιλελευθερισμού. Τόσο οι πολιτικές της σκληρής λιτότητας, όσο και εκείνες της ποσοτικής χαλάρωσης και της πιστωτικής επέκτασης, δεν αποτελούν ολοκληρωμένη απάντηση, ενώ, λειτουργώντας συνδυαστικά, εντείνουν τις ήδη τεράστιες ανισότητες, αλλά και τα δομικά προβλήματα του νεοφιλελεύθερου μοντέλου, όπως το τεράστιο χρέος, η χαμηλή παραγωγικότητα και τα περιορισμένα ποσοστά κέρδους.

Η μεν λιτότητα συμπιέζει σημαντικά το μερίδιο της εργασίας στον παραγόμενο πλούτο, ενώ, καταστρέφοντας το κοινωνικό κράτος, αναδιαμορφώνει τους ίδιους τους όρους αναπαραγωγής των εργαζόμενων τάξεων, με στόχο την απόλυτη εξάρτησή τους από το κεφάλαιο και, άρα, την πλήρη υποταγή τους στους όρους που το τελευταίο θέτει. Αδυνατεί, ωστόσο, να επιφέρει τον οποιοδήποτε θετικό μετασχηματισμό της ίδιας της παραγωγής. Πολλώ δε μάλλον, δρα ανασταλτικά προς κάτι τέτοιο, περιορίζοντας σημαντικά τους πόρους που διαθέτει η κοινωνία για το σκοπό αυτό (έρευνα και εκπαίδευση, δημόσιες επενδύσεις σε υποδομές κλπ.) και προσανατολίζοντας τους καπιταλιστές προς την επίτευξη κερδών αποκλειστικά μέσω της υπερεκμετάλλευσης της εργατικής δύναμης. Τα όρια αυτής της πολιτικής είναι εμφανή στον Ευρωπαϊκό Νότο, με κορυφαίο παράδειγμα τη μνημονιακή Ελλάδα, όπου η αδιάλειπτη εφαρμογή απάνθρωπης λιτότητας ελάχιστα έχει πυροδοτήσει έναν οποιοδήποτε δυναμισμό του καπιταλιστικού τομέα, ενάντια σε κάθε διακήρυξη των πρώην και νυν μνημονιακών κυβερνήσεων.

Η δε ποσοτική χαλάρωση (αγορά κρατικών ή άλλων ομολόγων από μια Κεντρική Τράπεζα, με στόχο τη μείωση των επιτοκίων και, άρα, τη διευκόλυνση του δανεισμού και την ενίσχυση της ρευστότητας σε μια οικονομία), που συνήθως έπεται των καπιταλιστικών αναδιαρθρώσεων, προκειμένου να αποτελέσει τον κινητήριο μοχλό της νέας περιόδου συσσώρευσης, αδυνατεί εξ ορισμού να ανανεώσει από μόνη της το καπιταλιστικό υπόδειγμα, κι επομένως, παραμένει ευάλωτη στα δομικά προβλήματά του. Έτσι και στην περίπτωση μας, η ποσοτική χαλάρωση – που εφαρμόζεται με συνέπεια τα τελευταία χρόνια σε ΗΠΑ, Ευρώπη, Κίνα κλπ. – έχει λειτουργήσει στην πράξη σαν ένας ακόμα μοχλός αναδιανομής εισοδήματος προς το κεφάλαιο (που έχει ευνοηθεί σε δυσανάλογα μεγαλύτερο βαθμό από το φτηνό δανεισμό, σε σχέση με τις εργαζόμενες τάξεις), διογκώνοντας, παράλληλα, το δημόσιο και ιδιωτικό χρέος σε πρωτοφανή επίπεδα, ώστε να λειτουργεί τελικά το χρέος ως ένα βαρύ πέπλο που τρομάζει λαούς, κυβερνήσεις και καπιταλιστές και εντείνει την αβεβαιότητα και την έλλειψη προοπτικής.

Είναι, λοιπόν, σαφές πως η αστική τάξη και οι πολιτικοί της εκπρόσωποι, δεν έχουν βρει ακόμη τις απαντήσεις στα δομικά προβλήματα που έχουν περικυκλώσει τον καπιταλισμό. Αυτό, φυσικά, δεν σημαίνει ούτε ότι ο καπιταλιστικός τρόπος παραγωγής χάνει την πρωτοκαθεδρία του στην κοινωνική αναπαραγωγή, ούτε ότι μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε αισιόδοξες τελεολογικές προσεγγίσεις για το τι επιφυλάσσει το μέλλον. Αλλά πρέπει να καταστεί σαφές ότι ως καπιταλισμό δεν εννοούμε ένα πολιτικό-οικονομικό σύστημα το οποίο είναι πλήρως καθορισμένο από τη στάση των καπιταλιστών ή του (καπιταλιστικού) κράτους. Οι κρίσεις μπορεί να συνιστούν δομικό στοιχείο του καπιταλισμού, όμως το ξεπέρασμά τους, αλλά και η κατεύθυνση ή ο απαιτούμενος χρόνος για κάτι τέτοιο, είναι πάντα επίδικο της ταξικής πάλης. Στη δεδομένη συγκυρία, φαίνεται ότι το πολιτικό και κοινωνικό μπλοκ του κεφαλαίου δεν έχει να προτείνει κάτι, πέρα από τη συντήρηση του υπάρχοντος συσχετισμού δύναμης, και αυτό με τεράστιες δυσκολίες ως προς τις επιμέρους πολιτικές κρίσεις που γεννούν διαρκώς οι ταξικοί ανταγωνισμοί. Ωστόσο, το ουσιώδες πρόβλημα, για τις εργαζόμενες τάξεις, αναφορικά με τη δική τους δυνατότητα να παρέμβουν στη διαμόρφωση της μετα-κρειακής συνθήκης, αποτελεί το ότι είναι αυτές που εμφιαστικά στερούνται χρόνου, ισχύος και δικαιωμάτων.

Τα πολιτικά σχέδια διαχείρισης της κρίσης

Ο νεοφιλελευθερισμός ταυτίστηκε ιστορικά, μεταξύ άλλων, με μια διαδικασία μετασχηματισμού του παγκόσμιου καταμερισμού εργασίας και γι' αυτό χαρακτηρίστηκε ως η «εποχή των μεγάλων συγκλίσεων», των περιφερειακών ολοκληρώσεων κοκ. Το σκεπτικό ήταν πως η δυναμική του ταχέως αναπτυσσόμενου «Παγκόσμιου Νότου» (χώρες του Τρίτου Κόσμου, πρώην σοσιαλιστικά κράτη, αναδυόμενες οικονομίες), υπό την καθοδήγηση του «Παγκόσμιου Βορρά» (ΗΠΑ, Ευρώπη) θα οδηγούσε δήθεν την ανθρωπότητα σε μια νέα μακρά περίοδο ανάπτυξης και ευημερίας. Η σημερινή οξεία κάμψη του διεθνούς εμπορίου, οι εντεινόμενοι ανταγωνισμοί μεταξύ μεγάλων επιχειρήσεων, οι πόλεμοι τιμών κοκ., συνιστούν σημάδια κρίσης αυτής της διαδικασίας, στενά συνδεδεμένα με τη γενικότερη καπιταλιστική κρίση.

Η παρακμή του νεοφιλελευθερισμού διαπλέκεται, λοιπόν, με την κρίση των αντίστοιχων πολιτικών εγχειρημάτων, κυρίαρχα αυτού της παγκοσμιοποίησης αλλά και των επιμέρους

ολοκληρώσεων. Η βαθιά κρίση στην οποία έχει εισέλθει η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση μετά την απόφαση του βρετανικού δημοψηφίσματος, αποτυπώνεται στη διαμόρφωση τριών επιμέρους «στρατοπέδων», που ελάχιστα, ωστόσο, μοιάζουν με ολοκληρωμένα σχέδια εξόδου από την κρίση: α) τον «σκληρό πυρήνα» της Ευρωζώνης με επίκεντρο τη Γερμανία, που αποτελεί το βασικό εισηγητή της πολιτικής Ε.Ε. και Ευρωζώνης, με έμφαση στη λιτότητα· β) τον «Ευρωπαϊκό Νότο», που αποτελείται από οικονομίες σε έντονη δυσπραγία, αλλά πολύ μεγάλες για να καταρρεύσουν (Γαλλία, Ιταλία) ή οικονομίες στα όριά τους (Ελλάδα), και πιέζει για μεγαλύτερη ανεξαρτησία από τη Γερμανική ηγεμονία και για μια πολιτική περισσότερο προσανατολισμένη στην ανάπτυξη, αλλά εξίσου νεοφιλελεύθερη επί της ουσίας· γ) τις χώρες του Βίζενγκραντ (Αυστρία, Ουγγαρία, Πολωνία κλπ.) που συγκροτούνται γύρω από την ακροδεξιά στάση απέναντι στην προσφυγική κρίση και τάσσονται υπέρ των κλειστών συνόρων και της μεγαλύτερης ελευθερίας από τις επιταγές της Ε.Ε. Η διαμόρφωση των στρατοπέδων αυτών σχετίζεται άμεσα με τη σταθερότητα – ή μη – των επιμέρους εθνικών κυβερνήσεων και της πολιτικής κρίσης στο εσωτερικό των ευρωπαϊκών κοινωνιών. Δεν αποτελούν στρατηγικές προτάσεις για μια νέα εποχή, αλλά τακτικές επιβίωσης των επιμέρους πολιτικών ηγεσιών. Έτσι, στο βαθμό που τα παραπάνω πολιτικά σχέδια στερούνται θετικού πρόσημου και που οι μεταξύ τους αντιθέσεις δεν μπορούν να λυθούν στο πλαίσιο των παρόντων συσχετισμών, θα βαθιάνει διαρκώς η κρίση και η αποσύνθεση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Από την άλλη, η διάλυση των πολιτικών ολοκληρώσεων και η «επιστροφή στο έθνος-κράτος» δεν θα πρέπει, σε καμία περίπτωση, να θεωρηθεί αναπόφευκτο γεγονός. Άλλωστε, η δημιουργία υπερεθνικών μορφωμάτων υπήρξε καταλυτικής σημασίας για το κεφάλαιο. Πέρα από το να προωθούν την πολιτική συνεργασία των επιμέρους αστικών τάξεων σε διεθνές ή περιφερειακό επίπεδο, οι υπερεθνικές δομές κατάφερναν να πολλαπλασιάζουν την ισχύ του κεφαλαίου μέσω της απομάκρυνσης των κέντρων λήψης αποφάσεων από τη δυνατότητα παρέμβασης των «από κάτω» και της αποστέρησης του κράτους από καταστατικές αρμοδιότητες. Έτσι, λοιπόν, και η εγκατάλειψη αυτού του μοντέλου – ελλείψει εναλλακτικής – φαντάζει μια εξαιρετικά δύσκολη επιλογή. Αυτή ακριβώς η ένταση ανάμεσα σε μια ολοκλήρωση που είναι αδύνατο να προχωρήσει ομαλά στο έδαφος των παρόντων συσχετισμών, αλλά ούτε μπορεί και να εγκαταλειφθεί, ορίζει τη μεταβατικότητα της συγκυρίας που ζούμε (μεταβατικότητα συνυφασμένη με κάθε περίοδο κρίσης) ανάμεσα σε ένα αδύνατο παρελθόν και ένα μέλλον που δεν έρχεται.

Η στασιμότητα αυτή και η έλλειψη οποιασδήποτε ηγεμονικής πρότασης διεξόδου, δεν αφορούν μονάχα την περίπτωση της Ε.Ε., αλλά συνολικότερα το διεθνές πλαίσιο όπου εντάσσονται υπερδυνάμεις όπως οι Η.Π.Α. και η Κίνα. Αυτή η στασιμότητα πυροδοτεί, μάλιστα, μια ορισμένη προσπάθεια αμφισβήτησης των υφιστάμενων ισορροπιών και την ανάδυση ενός εκνευρισμού, στη βάση ακριβώς της απουσίας ενός δυνατού κέντρου, ικανού να οδηγήσει τον καπιταλισμό σε μια νέα εποχή. Καθώς, λοιπόν, κάθε παίκτης αναζητά την καλύτερη δυνατή επαναδιαπραγμάτευση των συσχετισμών δύναμης σε ένα ρευστό σκηνικό, οι διεθνείς ανταγωνισμοί θα οξύνονται. Ακόμα κι αν, από πλευράς κεφαλαίου, δεν υπάρχει μια ευθεία αμφισβήτηση της διαδικασίας της παγκοσμιοποίησης προς όφελος των προστατευτισμών, ακόμα κι αν κανένας πολιτικός ηγέτης (απ' όσους βρίσκονται αυτή τη στιγμή στη θέση τους, τουλάχιστον)

δεν αρνείται την ανάγκη συνεργασίας, είναι αλήθεια πως ορισμένες αντιθέσεις μοιάζουν αγεφύρωτες στο παρόν πλαίσιο.

Τα παραπάνω μπορούν να μετατραπούν ακόμα και σε περιφερειακές ή γενικευμένες πολεμικές συρράξεις, στο βαθμό που συναντώνται με φανατικές ιδεολογίες μίσους (θρησκευτικοί φονταμενταλισμοί, εθνικισμοί κλπ). Στο έδαφος της κρίσης, υποχωρούν εκ των πραγμάτων οι ιδεολογίες της ευημερίας, που ηγεμονεύουν στις περιόδους άνθισης του καπιταλισμού, και έτσι το κενό που δημιουργείται τείνει να καλύπτεται από απολυταρχικές ιδεολογίες. Επομένως, οι πόλεμοι σε περίοδο βαθένων καπιταλιστικών κρίσεων δε σχετίζονται αποκλειστικά με τον οικονομικό τους ρόλο (καταστροφή κεφαλαίου αλλά και πολεμικές επενδύσεις, ανάπτυξη της τεχνολογίας, δημιουργία εδάφους για ταχεία ανάπτυξη μετά τη λήξη τους κοκ), αλλά κυρίως με τη συνάντηση ανάμεσα στη διαδικασία επαναδιαπραγμάτευσης των συσχετισμών δύναμης μεταξύ των μειζόνων καπιταλιστικών κρατών και στη διάδοση και ευρεία επιρροή των ιδεολογιών του φανατισμού.

Σε μια τέτοια φάση βρισκόμαστε, εν πολλοίς, και σήμερα. Οι περιφερειακοί πόλεμοι, με επίκεντρο τον πολύχρονο συνεχιζόμενο πόλεμο στη Συρία, ο οποίος εμπλέκει κορυφαίες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις, εγκολπώνουν και παράλληλα πολλαπλασιάζουν τις παραπάνω αντιθέσεις. Τα τεράστια προσφυγικά και μεταναστευτικά κύματα που προκαλούνται συναντώνται με την υποχώρηση των ιδεολογιών της ευημερίας στις χώρες όπου κατευθύνονται (εν προκειμένω στην Κεντρική και Νότια Ευρώπη) και έτσι, πυροδοτούνται ή αναζωπυρώνονται φανατικού τύπου ιδεολογίες (ρατσισμός, ξενοφοβία, εθνικισμός) στις χώρες αυτές. Αυτός ο φαύλος κύκλος, ωστόσο, καθόλου δεν είναι απροσπέλαστος από τις αντίρροπες δυνάμεις: την αλληλεγγύη, τον αντιρατσιστικό κι αντιφασιστικό αγώνα, το αντιπολεμικό κίνημα. Χωρίς να αγνοούμε το πόσο εύφλεκτη είναι η συγκυρία, πρέπει να έχουμε διαρκώς υπόψη μας πως η τροπή που θα πάρουν τα πράγματα εξαρτάται διαρκώς και από τη δική μας δράση και τη μαχητική διεκδίκηση της ηγεμονίας του δικού μας αξιακού πλαισίου.

Δεύτερο Κεφάλαιο:

Η ταχύτερη πολιτική μετάλλαξη του ΣΥΡΙΖΑ· συμπεράσματα και νέες κατευθύνσεις

Η πολιτική φυσιογνωμία της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ

Στο πλαίσιο της συνολικότερης προσπάθειας διαχείρισης της κρίσης, προκύπτουν και οι αντίστοιχες πολιτικές αντιστοιχίσεις εντός των τειχών. Η κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ – ANEL υλοποιεί το έργο της επιβίωσης και αναστήλωσης του ελληνικού καπιταλισμού με κάθε κόστος. Δεν είναι μια κυβέρνηση που «πατάει σε δύο βάρκες». Είναι μια κυβέρνηση στρατηγικά ταγμένη στο πλευρό των κυρίαρχων τάξεων σε Ελλάδα και Ευρώπη. Η μακρομέρευσή της θα γίνεται μονάχα σε βάρος του κόσμου της εργασίας και της νεολαίας, κι επομένως δεν πρέπει να επιτραπεί.

Το καλοκαίρι του 2015 έγινε μια επιλογή στρατηγικού χαρακτήρα, που αφορούσε την πάση θυσία διατήρηση του πλαισίου ζωής στο οποίο κινούμαστε ως τώρα. Μπροστά στην ανάγκη για βαθύτερους μετασχηματισμούς – συνολικά των όρων αναπαραγωγής της ελληνικής κοινωνίας – που απαιτούσε η ρήξη με τη λιτότητα και την καταδυνάστευση από τους «θεσμούς», η κυβέρνηση και βέβαια ο ΣΥΡΙΖΑ, όπως αυτός αναδιατάχτηκε μετά τη μαζική διάσπαση του καλοκαιριού του 2015, επέλεξαν τη διατήρηση του ευρωενωσιακού προσανατολισμού, τη συνέχεια του κράτους σε πολιτικό-ιδεολογικό επίπεδο και, σε τελική ανάλυση, τη μη αμφισβήτηση των παραγωγικών σχέσεων στις οποίες στηρίζεται η καθημερινότητά μας. Εάν μια συνθήκη εξόδου της χώρας από το Ευρώ εν μέσω πιστωτικής ασφυξίας και ολομέτωπης επίθεσης των δυνάμεων του κεφαλαίου, εντός κι εκτός συνόρων, θα απαιτούσε την άμεση λήψη μέτρων σε αντικαπιταλιστική κατεύθυνση για την επιβίωση του λαού, η κυβέρνηση δεν υποχώρησε προσωρινά μπροστά σε αυτό το καθήκον, αλλά επέλεξε το ακριβώς αντίθετο: την επιβίωση του καπιταλισμού και την αναδιάρθρωσή του σε βάρος των εργαζόμενων τάξεων.

Επομένως, η συγκεκριμένη κυβέρνηση αποτελεί μια αυστηρά νεοφιλελεύθερη κυβέρνηση ειδικού σκοπού, όπως και οι προηγούμενες πριν απ' αυτήν. Μάλιστα, μπορεί να περηφανεύεται πως κατάφερε να υλοποιήσει καίριες μεταρρυθμίσεις προς όφελος του κεφαλαίου, που οι προηγούμενες κυβερνήσεις δεν είχαν καταφέρει. Η μετατροπή του νερού και του ρεύματος σε εμπορεύματα, οι ιδιωτικοποιήσεις υποδομών και γης σε όλη τη χώρα, η σκληρή μεταρρύθμιση στο ασφαλιστικό, η επακόλουθη ολοκληρωτική απορρύθμιση των εργασιακών σχέσεων, η δημοσιονομική πειθαρχία με την εισαγωγή του «κόφτη», είναι μόνο μερικές από τις στρατηγικές επιλογές που υλοποιούνται με απόλυτη επιτυχία.

Από την άλλη, δεν έχουμε να κάνουμε απλά με μια κυβέρνηση ορκισμένη να υλοποιήσει τις μνημονιακές επιταγές στο ακέραιο. Η ενσυνείδητη στράτευση της στη νεοφιλελεύθερη πλευρά αποτυπώνεται με εκκωφαντικό τρόπο στις εκτός μνημονίου κατευθύνσεις. Η μετατροπή του επιδόματος ανεργίας σε επίδομα απασχόλησης (άρα η ενίσχυση των εργοδοτών κι όχι των ανέργων), η επιβολή διδάκτρων στα μεταπτυχιακά, ο τρόπος διαχείρισης της προσφυγικής κρίσης, η προσπάθεια πιστοποίησης της αλληλεγγύης σε νόμιμη και μη, αλλά και η υποβάθμιση

των προγραμμάτων αλληλεγγύης ή/και συνεταιριστικής οικονομίας από την πλευρά του κράτους, δείχνουν πως η κυβέρνηση δεν έχει αναβάλλει το «σοσιαλιστικό ορίζοντα» για ένα απροσδιόριστο μέλλον (επειδή, δήθεν, δεν μπορεί να κάνει αλλιώς), αλλά αντίθετα έχει φέρει πολύ κοντά τον ορίζοντα πλήρους αποδιάρθρωσης της ελληνικής κοινωνίας σε νεοφιλελεύθερη, αντιδραστική κατεύθυνση· αυτό δηλαδή που αποτελεί σταθερή επιδίωξη του αστισμού εδώ και δεκαετίες.

Μεταξύ άλλων, η απομάκρυνση κυβέρνησης και ΣΥΡΙΖΑ από το πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Αριστεράς και η φιλοδοξία μετατροπής τους σε πρωτοπορία της ευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας είναι ακόμα ένα σημαντικό δείγμα για τα παραπάνω. Εάν η ευρωπαϊκή σοσιαλδημοκρατία υπήρξε καταλυτικής σημασίας για την εμπέδωση του νεοφιλελευθερισμού στις ευρωπαϊκές κοινωνίες, ήδη από τη δεκαετία του '80, η ελληνική κυβέρνηση αποτελεί τη σύγχρονη εκδοχή αυτής της διαδικασίας, πολλαπλασιασμένης σε δυναμική με όλη τη μνημονιακή αγριότητα.

Πολιτική μετατόπιση express

Μετά τη δεύτερη εκλογική νίκη του ΣΥΡΙΖΑ, το Σεπτέμβρη του 2015, διαμορφώθηκε ένα κυβερνητικό πρόγραμμα που περιελάμβανε βασικές δεσμεύσεις της συμφωνίας του Ιουλίου, αλλά και συγκεκριμένα πολιτικά «όρια», όπως η ιδιωτικοποίηση της ενέργειας, αλλά και δεσμεύσεις για κοινωνική πολιτική «εκεί που δεν υπάρχει εποπτεία». Πρόκειται σαφώς για μια (αναμενόμενη) μετατόπιση από το χώρο της Αριστεράς – στο βαθμό που όλος ο πυρήνας της λιτότητας παραμένει ανέγγιχτος – προς το χώρο του προοδευτικού κέντρου. Η μετατόπιση αυτή στόχευε στη διαμόρφωση μιας υπεύθυνης πολιτικής δύναμης που θα περιφρουρεί την πολιτική σταθερότητα και την ίδια στιγμή θα διαθέτει ένα προφίλ προοδευτικού μεταρρυθμιστή.

Ωστόσο, ήταν επιτακτική η ανάγκη για ένα ηγεμονικό αφήγημα από την πλευρά της κυβέρνησης. Αφού οι διακηρύξεις για μείωση του χρέους και επιστροφή στην ανάπτυξη δεν έχουν ακόμη ευοδωθεί, παρόλη την ευλαβική τήρηση των μνημονιακών δεσμεύσεων, η κυβέρνηση αναβάθμισε επικοινωνιακά το δίπτυχο ασφάλεια – χτύπημα της διαπλοκής.

Μια δεύτερη μετατόπιση λαμβάνει χώρα τώρα, από το προοδευτικό κέντρο και τη φιλοδοξία εκσυγχρονισμού της ελληνικής κοινωνίας σε φιλελεύθερη κατεύθυνση, σε συντηρητικές λογικές «τάξης και ασφάλειας» που μοιάζουν εντυπωσιακά με τις προηγούμενες κυβερνήσεις. Κλειδί σε αυτή τη μετατόπιση αποτελεί η διαχείριση της προσφυγικής κρίσης. Μετά την υπογραφή της συμφωνίας ΕΕ-Τουρκίας, η ελληνική κυβέρνηση, πλήρως υποταγμένη για άλλη μια φορά στις επιταγές της Ε.Ε., πέρα από να υλοποιεί τις απάνθρωπες επαναπροωθήσεις προσφύγων, έχει ενσωματώσει πλήρως τις πρακτικές της γκετοποίησής τους, του διαχωρισμού των ανθρώπων σε «ντόπιους και ξένους», την εχθρότητα απέναντι στις δομές αλληλεγγύης στους πρόσφυγες, δίνοντας σε τελική ανάλυση πατήματα στο φασισμό να αποκτήσει ξανά κοινωνική ορατότητα.

Στον αντίποδα, η μάχη με τη διαπλοκή διαπνέεται από μια λογική «ρωμαίου αυτοκράτορα», ενώ είναι τελείως εμφανές πως στοχεύει στη συσπείρωση επιχειρηματικών συμφερόντων γύρω από την κυβέρνηση. Σε περίοδο κρίσης, και με το αφήγημα της ελπίδας να έχει διαλυθεί και τα

εισοδήματα των εργαζόμενων τάξεων να συμπιέζονται δραματικά, η κυβέρνηση αναζητά τη σανίδα σωτηρίας της στην κάλυψη ενός αισθήματος δικαιοσύνης, μέσω της στοχοποίησης κομματιών του παλαιού κρατικού μηχανισμού και επιμέρους τμημάτων του κεφαλαίου, που προβάλλονται ως οι κατεξοχήν πολιτικοί αντίπαλοι, όχι της κυβέρνησης ειδικά, αλλά του λαού γενικότερα. Με αυτόν τον τρόπο προσπαθεί η κυβέρνηση να μετατρέψει τη δική της σύγκρουση με μερίδες της εγχώριας ελίτ σε υπόθεση του λαού, και στο έδαφος της αποτυχίας να το κάνει, χρησιμοποιεί τις πιο χυδαίες εφεδρείες, ανεξαρτήτου κόστους (βλ. την υπόθεση με τον δικαστή του ΣΤΕ και το υποτιθέμενο σκάνδαλο, που διασύρθηκε και από την «Αυγή»).

Εν κατακλείδι, καθώς αυτή η κυβέρνηση εργάζεται συστηματικά στην κατεύθυνση εξυπηρέτησης των καπιταλιστικών συμφερόντων και διαφύλαξης της πολιτικής ομαλότητας, θα μετατοπίζεται διαρκώς στο πολιτικό φάσμα (πάντα προς συντηρητική κατεύθυνση), με τρόπο τέτοιο που να εξυπηρετεί την άνευ όρων πολιτική της επιβίωση. Η πρόσφατη πλήρης υποταγή στη βούληση της ηγεσίας της εκκλησίας, δεν είναι παρά ένα ακόμα επεισόδιο στη μακριά λίστα υποταγών, από τις βουλήσεις της Ε.Ε. και της Ευρωζώνης, μέχρι εκείνες των εγχώριων και ξένων επιχειρηματικών ομίλων και από εκεί στον «ιερό» χαρακτήρα της κρατικής μηχανής και τις παραδόσεις του έθνους.

Ο νέος δικομματισμός και η πάλη για τη νομή της εξουσίας

Το πολιτικό σκηνικό δεν έχει σταθεροποιηθεί σε καμία περίπτωση, ωστόσο η έλλειψη μεγάλων κοινωνικών αντιστάσεων έχει δημιουργήσει ικανοποιητικές συνθήκες για την – για πρώτη φορά στα χρόνια του μνημονίου – εμπέδωση ενός κλίματος πολιτικής σταθερότητας. Το τελευταίο απαιτεί ένα κοινά συνομολογημένο στρατηγικό πλαίσιο για την κοινωνία ανάμεσα στις βασικές πολιτικές δυνάμεις, το οποίο θα αποτελεί τον οδοδείκτη για την πορεία των πραγμάτων. Στην περιφέρεια αυτού του πλαισίου μπορούν να αναπτυχθούν οι διαφοροποιήσεις μεταξύ των πολιτικών παικτών, αρθρωμένες γύρω από την ικανότητά τους να διαχειριστούν την κυβερνητική ισχύ. Ως εκ τούτου, ο πολιτικός διάλογος συρρικνώνεται σε ζητήματα που αφορούν τη διαπλοκή-διαφθορά του πολιτικού προσωπικού, την τεχνοκρατική του επάρκεια, τη στελέχωση του κρατικού μηχανισμού και την πάλη «ημέτερων-υμέτερων» κοκ.

Είναι σαφές πλέον πως ο ΣΥΡΙΖΑ δεν αγχώνει ούτε τις επιχειρηματικές ελίτ, ούτε και τους «νοικοκυραίους». Πάνω σε αυτή την κοινωνική πραγματικότητα, άλλωστε, η κυβέρνηση προσπαθεί να διαμορφώσει τους όρους πολιτικής αναπαραγωγής της, είτε ως κυβέρνηση συνολικά, είτε ως πολιτικό προσωπικό μεμονωμένα.

Βέβαια, οι δύο μείζονες πολιτικοί σχηματισμοί, ΣΥΡΙΖΑ και ΝΔ, απέχουν πολύ από την κοινωνική απήχηση και την κοινωνική γείωση που απολάμβαναν ΠΑΣΟΚ και ΝΔ στα χρυσά χρόνια του δικομματισμού. Η επιβίωση ΣΥΡΙΖΑ και ΝΔ ως πυλώνες ενός νέου δικομματισμού σε πολυκερματισμένο τοπίο, γίνεται μονάχα στο έδαφος της απόσυρσης από την πολιτική μεγάλων τμημάτων της ελληνικής κοινωνίας: ακόμα, όμως, και σε αυτήν την περίπτωση, οι δύο τους δεν αποτελούν παρά τα δύο σημεία αναφοράς γύρω από τα οποία θα συσπειρώνονται οι λοιποί μνημονιακοί δορυφόροι (ΠΑΣΟΚ, ΑΝΕΛ, Ένωση Κεντρώων) και πρόσκαιροι σχηματισμοί.

Σε κάθε περίπτωση, η δικομματική εναλλαγή αποτελεί παράγοντα σταθερότητας και αποπολιτικοποίησης του δημόσιου διαλόγου και είναι μια αναγκαία συνθήκη για τη δημιουργία ενός ελεγχόμενου πολιτικού πεδίου μακριά από εκπλήξεις. Η διατήρηση του υπάρχοντος στάτους κβο απαιτεί πολιτική σταθερότητα και οι εξελίξεις των τελευταίων χρόνων έχουν δείξει πως οι μνημονιακές πολιτικές έχουν τη δυναμική να καταβροχθίζουν πολιτικά κεφάλαια που θεωρούνταν εδραιωμένα (βλ. ΠΑΣΟΚ), αλλά και να αφανίζουν πολιτικούς σχηματισμούς (βλ. ΔΗΜΑΡ, ΛΑΟΣ). Συνεπώς, η διαμόρφωση των όρων για μια νέα δικομματική κανονικότητα στο ελληνικό πολιτικό σκηνικό είναι μείζονος σημασίας για το κοινωνικό μπλοκ του κεφαλαίου, έστω και εάν η σύγκρουση για τις τηλεοπτικές άδειες, για παράδειγμα, και η συντριβή της κυβερνητικής προσπάθειας για επιβολή μιας νέας διαπλοκής στη θέση της παλιάς, έδειξε ότι για τμήματα του αστικού κόσμου η σημερινή κυβέρνηση μπορεί και να θεωρείται μιας χρήσης. Η μεγάλη εικόνα δείχνει ότι υπηρεσίες της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ στον ελληνικό καπιταλισμό – κι όχι μόνο – είναι σημαντικές.

Ετεροπροσδιορισμός, η μετα-τραυματική κατάσταση της Αριστεράς

Ο ΣΥΡΙΖΑ επιχειρεί να μονοπωλήσει εννοιολογικά την Αριστερά σε κοινωνικό επίπεδο, εκμεταλλευόμενος το γεγονός πως οι δυνάμεις της ριζοσπαστικής και αντικαπιταλιστικής Αριστεράς βρίσκονται στο περιθώριο. Η συνέχιση ή μη αυτής της κατηλείας της ιστορίας και του πολιτικού και αξιακού βάρους της Αριστεράς από το ΣΥΡΙΖΑ και την κυβέρνηση, αποτελεί διακύβευμα με ιστορικές συνέπειες.

Ωστόσο, δεν αρκεί για εμάς να «αποδείξουμε» ότι καμία σχέση με την Αριστερά δεν έχει η κυβέρνηση και το κυβερνών κόμμα. Αυτό γίνεται ολοένα και πιο εμφανές. Το πραγματικά σημαντικό στοίχημα είναι να επανανοηματοδοτήσουμε την έννοια της Αριστεράς και να την εμπλουτίσουμε με νέες αναλύσεις, συμπεράσματα και πρακτικές, ώστε να ανακτήσουμε την αξιοπιστία της. Να δείξουμε, δηλαδή, πως δεν είναι κάθε αριστερό πολιτικό σχέδιο καταδικασμένο να εκφυλίζεται «όπως ο ΣΥΡΙΖΑ».

Βέβαια, για να συμβεί αυτό οφείλουμε να τακτοποιήσουμε τους λογαριασμούς μας με το συγκεκριμένο μόρφωμα, να υιοθετήσουμε δηλαδή μια συγκεκριμένη στάση απέναντί του, η οποία δε θα σχετίζεται ούτε με την επίκληση μιας υποτιθέμενης αριστερής ταυτότητάς του, ούτε με μια ηθικολογικού χαρακτήρα κριτική (προδότες κλπ.).

Το τελευταίο δε σημαίνει ότι η πολιτική είναι ξεκομμένη από την ηθική της διάσταση. Σημαίνει, ωστόσο, πως πλέον αντιμετωπίζουμε το ΣΥΡΙΖΑ ως αυτό που είναι, ξέχωρα από τις καταβολές του και από τον τρόπο που συνέβη η μετατόπισή του: μια πολιτική δύναμη δεμένη στο άρμα των κυρίαρχων, η οποία εφαρμόζει μια πολιτική ενάντια στα δικά μας ταξικά συμφέροντα, την οποία, ως εκ τούτου, οφείλουμε να ανατρέψουμε.

Η εμπέδωση αυτής της στάσης απαιτεί αφενός ενεργό κοινωνικό υποκείμενο που να δίνει αγώνες στο δρόμο, και αφετέρου λειτουργικό πολιτικό υποκείμενο που να μπορεί να ξεφύγει από τη λογική της «ρεαλιστικής αριστερής πρότασης διακυβέρνησης» και να αντιμετωπίσει την

κοινωνική πραγματικότητα με νέα πολιτικά εργαλεία. Και τα δύο παραπάνω είναι καθήκοντα στα οποία πρέπει να αντιστοιχηθούμε, πρώτα και κύρια εμείς οι ίδιοι-ες, ως οργανικό κομμάτι της ριζοσπαστικής κι αντικαπιταλιστικής Αριστεράς.

Δεν ξεγράφουμε το παρελθόν, δε θα μπορούσαμε έτσι κι αλλιώς. Όμως, η ένταξη στην Αριστερά είναι για εμάς εφ' όρου ζωής και δεν έχει να κάνει με επιμέρους ταυτίσεις και χαμένες ευκαιρίες. Είναι η ώρα να μιλήσουμε για προϋποθέσεις και δυνατότητες μιας αριστερής κομμουνιστικής στρατηγικής στο σήμερα, βάζοντας μάλιστα στο επίκεντρό της τη νέα γενιά της ανεργίας και της μετανάστευσης, αλλά και των τεράστιων δυνατοτήτων.

Τρίτο Κεφάλαιο:

Για μια σύγχρονη αντικαπιταλιστική Αριστερά

Η χρεοκοπία της στρατηγικής του αντι-νεοφιλελεύθερου μετώπου

Η κρίση του παγκόσμιου καπιταλισμού, τα αδιέξοδα των νεοφιλελεύθερων πολιτικών και η ευρύτερη γεωπολιτική αστάθεια, όπως περιγράφηκαν παραπάνω, εγκαινιάζουν αναμφισβήτητα μια νέα ιστορική εποχή, όπου αναδιατάσσονται οι πολιτικοί συσχετισμοί, ενώ τα πολιτικά σχέδια της προηγούμενης εποχής αποτυγχάνουν, σηματοδοτώντας το τέλος της.

Στην Ελλάδα, θα λέγαμε ότι το τέλος της προηγούμενης μεταπολιτευτικής εποχής επήλθε οριστικά μόνο ύστερα από την αποτυχία του αντι-μνημονιακού ΣΥΡΙΖΑ (με την κατάρρευση του παλιού δικομματισμού ΝΔ-ΠΑΣΟΚ το 2012 να αποτελεί την αρχή αυτού του τέλους). Κι αυτό επειδή το αντι-μνημονιακό πολιτικό σχέδιο του ΣΥΡΙΖΑ της τριετίας 2012-2015, αποτέλεσε απλώς την κορύφωση της στρατηγικής του αντι-νεοφιλελεύθερου μετώπου· μια στρατηγική που αποτέλεσε καθοριστικό κομμάτι της εγχώριας και διεθνούς συγκυρίας από τα τέλη της δεκαετίας του '90 και μετά, και που οι ρίζες του φτάνουν τουλάχιστον άλλη μια δεκαετία πιο βαθιά στο παρελθόν.

Πράγματι, ο συνδυασμός της κατάρρευσης των καθεστώτων του «υπαρκτού σοσιαλισμού» την περίοδο 1989-1991, και της ενσωμάτωσης μεγάλων κομματιών των λαϊκών τάξεων στη μεταπολιτευτική δημοκρατία και τις καπιταλιστικές απολαύσεις από το '80 και μετά, διαμόρφωσαν ένα πολιτικό και κοινωνικό περιβάλλον ιδιαίτερα εχθρικό προς την επιβίωση των αντι-καπιταλιστικών και κομμουνιστικών αφηγήσεων. Το γεγονός αυτό οδήγησε αρκετές μερίδες της ριζοσπαστικής αριστεράς να υιοθετήσουν τη λογική του αντι-νεοφιλελεύθερου μετώπου: δηλαδή τη συγκρότηση μιας πλατιάς συμμαχίας «από την κομμουνιστική αριστερά, μέχρι την αριστερή σοσιαλδημοκρατία», ενάντια στις σύγχρονες καπιταλιστικές αναδιαρθρώσεις που εισήγαγε η ΝΔ και η «μεταλλαγμένη σοσιαλδημοκρατία» του ΠΑΣΟΚ, από το 1992 και μετά. Στην κατεύθυνση αυτή συνέβαλαν ο λόγος και η κουλτούρα του νεοεμφανιζόμενου αντι-παγκοσμιοποιητικού κινήματος, το οποίο, ομοίως, συσπείρωνε ετερόκλητες δυνάμεις, από την αντικαπιταλιστική αριστερά μέχρι μετριοπαθείς ΜΚΟ και κοινωνικές οργανώσεις.

Ωστόσο, η αντι-νεοφιλελεύθερη λογική δεν ήταν απλώς μια μόδα της εποχής· αντίθετα βασιζόταν σε δύο κομβικές αναλυτικές προβλέψεις. Η πρώτη αφορούσε την όλο και μεγαλύτερη νεοφιλελεύθερη μετατόπιση του ΠΑΣΟΚ (και της ευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας ευρύτερα), η οποία θα χειρότερευε μεσοπρόθεσμα τη ζωή των λαϊκών στρωμάτων που εκπροσωπούσε, και θα τα απομάκρυνε όλο και περισσότερο από την επιρροή του. Η τάση αυτή θα διευκόλυne τη δημιουργία μιας ηγεμονίας της αριστεράς, μέσω ενός αντι-νεοφιλελεύθερου λόγου που θα αποσιωπούσε τη συζήτηση για το πρόβλημα που υπάρχει στον ίδιο τον καπιταλισμό εν γένει. Όμως, η δεύτερη πρόβλεψη είχε να κάνει με τα εγγενή όρια της κενσκιανού τύπου πολιτικής που το αντι-νεοφιλελεύθερο μέτωπο άφηνε να εννοηθεί ότι θα εφάρμοζε εάν βρισκόταν στην εξουσία. Μπροστά, λοιπόν, στα όρια που αναπόφευκτα θα συναντούσε ένα τέτοιο λαϊκό μέτωπο,

θα δινόταν η ευκαιρία στην ηγεμονεύουσα πλέον ριζοσπαστική αριστερά να θέσει το ζήτημα της σοσιαλιστικής ρήξης για να αποφευχθεί η επιστροφή σε μια χειρότερη εκδοχή του καπιταλισμού.

Με την εκ των υστέρων γνώση που έχουμε πλέον, διαπιστώνουμε ότι και οι δύο προβλέψεις ήταν σωστές, γεγονός που φαίνεται να δικαιώνει, έστω και εν μέρει, τη στρατηγική επιλογή της συγκρότησης του ΣΥΡΙΖΑ το 2004. Όμως, τουλάχιστον τρία κρίσιμα ζητήματα δεν προβλέφθηκαν, τελικά, στο μέτρο που τους αναλογούσε: πρώτον, η ταχύτητα με την οποία ο νεοφιλελευθερισμός θα αποδιάρθρωνε την κοινωνία: δεύτερον, η σκληρότητα της αντίστασης του αστικού συνασπισμού εξουσίας και των μηχανισμών της ΕΕ: τρίτο και κυριότερο, ο κίνδυνος διάβρωσης της ριζοσπαστικής αριστεράς από την ομιχλώδη πολιτική και ιδεολογική συγκρότηση του αντι-νεοφιλελεύθερου μετώπου, της επανάπαυσης στη θεσμική πολιτική του κράτους και της τελικής ενσωμάτωσης στα χρηστά καπιταλιστικά ήθη.

Εν τέλει, καθώς η ιστορία ποτέ δεν εξελίσσεται ομαλά και «σύμφωνα με τις προβλέψεις», ο ΣΥΡΙΖΑ και το απροετοίμαστο κοινωνικό μπλοκ που εκπροσωπούσε φάνηκαν ανίκανα να δώσουν ρηξιακή απάντηση σε ένα αναμενόμενο δίλλημα, που όμως απωθούνταν όλο το προηγούμενο διάστημα, και τελικά τέθηκε πολύ πιο γρήγορα και με ιδιαίτερα σκληρό τρόπο. Καθώς, λοιπόν, η ενσωμάτωση της αντι-νεοφιλελεύθερης αριστεράς, όχι απλώς στα αυτονόητα του καπιταλισμού, αλλά στον ίδιο το νεοφιλελεύθερο μονόδρομο, ξεπέρασε κάθε προσδοκία, οφείλουμε να αναζητήσουμε μια νέα αριστερή στρατηγική για τη νέα εποχή που εγκαινιάστηκε. Μια νέα στρατηγική που θα λαμβάνει υπόψη της όσα η προηγούμενη στρατηγική περιφρονούσε, και θα οριοθετεί εκ νέου την ίδια την έννοια της αριστεράς από το διασυρμό που υφίσταται στα χέρια της σημερινής κυβέρνησης.

Η σημερινή Αριστερά και ο αναγκαίος αντι-καπιταλιστικός προσανατολισμός της

Το ζήτημα, λοιπόν, θα πρέπει να ξανατεθεί στο τραπέζι. Το σημερινό (όσο και διαχρονικό) πρόβλημα της ελληνικής κοινωνίας και ολόκληρου του πλανήτη, είναι οι καπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής, τα αναπόφευκτα αδιέξοδα και η ακραία υποβάθμιση που επιφέρουν στη ζωή μας συνολικά. Χωρίς να αγνοούμε τις ιδιαιτερότητες του εκάστοτε μοντέλου, θεωρούμε πως η αριστερά, αν θέλει να λέγεται έτσι, δεν μπορεί να ψάχνει σαν αλημιστής τη συνταγή που θα σταθεροποιήσει τον καπιταλισμό και θα τον κάνει πιο ανθρώπινο. Μια τέτοια συνταγή, εκτός από αδύνατη είναι για μας και ανεπιθύμητη. Για εμάς, η αριστερά δεν μπορεί να συμβιβάζεται με την ασχήμια της εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο, ακόμα και σε χαμηλή ένταση. Η αριστερά της νέας εποχής οφείλει να διατηρεί ορατό τον αντικαπιταλιστικό προσανατολισμό της, χωρίς τον οποίο, άλλωστε, χάνεται το πολύτιμο αξιακό της φορτίο και, τελικά, το ηθικό της πλεονέκτημα: η εναντίωση στην κοινωνική αδικία, η περιφρόνηση των προνομίων της εξουσίας, η υπηρέτηση του συλλογικού συμφέροντος αντί για το προσωπικό, η συντροφικότητα, η αγωνιστικότητα και η αλληλεγγύη. Για εμάς, λοιπόν, δεν νοείται αριστερά που ανέχεται την ανθρώπινη εκμετάλλευση ως «αναγκαίο κακό», κυνηγά την εξουσία με κάθε κόστος και χωρίς αρχές, και ως «κάνει ότι μπορεί για να προστατεύσει τους πολύ αδύναμους και την ακραία φτώχεια» (σ' αυτή την περίπτωση μπορούμε να πούμε ότι οι νεοφιλελεύθεροι εισηγητές του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, μέχρι και... η Φρειδερίκη, ανήκουν στην αριστερά).

Από κει και πέρα, η άρθρωση πολιτικού λόγου και αιτημάτων αποκλειστικά γύρω από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του σύγχρονου νεοφιλελεύθερου καπιταλισμού έχει χάσει πια την αποτελεσματικότητά της. Η ανεπάρκεια της αντι-νεοφιλελεύθερης λογικής δεν έγκειται μόνο στο ότι αφήνει περιθώρια για την παρέκκλιση προς διαχειριστικές πολιτικές. Πολύ περισσότερο, έχει καταστεί ακατάλληλη, από τη στιγμή που η πρόσφατη ιστορική εμπειρία έχει δείξει πλέον στους «από κάτω» ότι δεν μπορείς να ξεφύγεις από τον νεοφιλελευθερισμό, χωρίς να είσαι προετοιμασμένος για βαθύτερες ρήξεις. Λαμβάνοντας, δε, υπόψη και τη σημερινή αποκρουστική όψη της καπιταλιστικής κρίσης, αλλά και την χρονική απομάκρυνση από την τραυματική κατάρρευση του '89, το ηγεμονικό πλεονέκτημα που είχε ο αντι-νεοφιλελεύθερος λόγος μετατρέπεται σε μειονέκτημα: μπροστά στην εμπέδωση της κρίσης ως κανονικότητα και την αναγόρευση του νεοφιλελευθερισμού σε μονόδρομο, ο αντι-νεοφιλελεύθερος λόγος όλο και περισσότερο μοιάζει με μη ρεαλιστικό ευχολόγιο και εθελουφλία.

Επομένως, η νέα αριστερά οφείλει να ξαναμιλήσει για τα τρομερά αδιέξοδα του καπιταλισμού, για τις ακραίες ανισότητες που δημιουργεί, και φυσικά, για την ελπίδα του κομμουνισμού, αλλά με έναν ανανεωμένο αντικαπιταλιστικό λόγο. Η ανανέωση του αντικαπιταλιστικού λόγου, για εμάς σημαίνει ότι: α) σε καμία περίπτωση δεν επιστρέφουμε σε μια αφηρημένη τελεολογική προφητεία για το αναπόφευκτο τέλος του καπιταλισμού, καθώς αναγνωρίζουμε την ιστορικά αποδεδειγμένη δυνατότητα να υιοθετεί νέα μοντέλα· β) προκρίνουμε έναν εγκάρδιο αντικαπιταλιστικό λόγο που συνδέει τη μελλοντική προοπτική με τη σημερινή καθημερινότητα, και εμπνέεται από τους αγώνες και την κουλτούρα της νέας γενιάς, αντί για έναν ξύλινο αντικαπιταλιστικό λόγο που αποθεώνει τις αυστηρές διατυπώσεις και αναμασά διαρκώς παλιά συνθήματα· γ) αναζητάμε ένα λόγο που δεν θεωρεί τον εαυτό του πλήρη και αδιαπραγμάτευτο μέχρι τις λεπτομέρειές του, αλλά αφήνει χώρο για συνάντηση με άλλες πολιτικές δυνάμεις, και πρωτίστως με την κοινωνία· έναν αντικαπιταλιστικό λόγο που δεν έχει στόχο τη σεχταριστική οχύρωση, αλλά την ηγεμονική απεύθυνση προς τα έξω.

Κατά την άποψή μας, είναι σημαντικό η μεθοδολογία οικοδόμησης μια αντικαπιταλιστικής στρατηγικής να μπορεί να αποκτήσει μαζικά χαρακτηριστικά και, πολύ περισσότερο, στοιχεία γείωσης μέσα στους κοινωνικούς χώρους. Σε αυτή τη φάση δεν μπορούμε να παραιτηθούμε από το ερώτημα της κοινωνικής απεύθυνσης και της σύνδεσής μας με τους κοινωνικούς χώρους, προκειμένου να θωρακιστούμε πίσω από μία “πούρα” αντικαπιταλιστική ρητορεία.

Σε αυτό το πλαίσιο, και στο βαθμό που αντιλαμβανόμαστε ότι κοινωνικά εγχειρήματα, συνδικαλιστικά οχήματα και άλλες κινηματικές συλλογικότητες, συνήθως δομούνται πάνω σε πολύ πιο μίνιμουμ πολιτικά πλαίσια και στηρίζουν τη συσπείρωσή τους σε επί μέρους αιχμές και αιτήματα, πρέπει να δούμε ποια μεθοδολογία απεύθυνσης σε τέτοια εγχειρήματα μπορεί να υπηρετεί μια αντικαπιταλιστική στρατηγική. Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να διατηρήσουμε ένα δομικό χαρακτηριστικό της σκέψης μας, που αντιλαμβάνεται μια πορεία μετασχηματισμού κοινωνικών εγχειρημάτων σε αντικαπιταλιστική κατεύθυνση, και όχι ορισμού ενός αδιαπραγμάτευτου αντικαπιταλιστικού σχεδίου, το οποίο πρέπει να επιβάλουμε στα εγχειρήματα αυτά.

Ο αντικαπιταλιστικός προσανατολισμός τέτοιων εγχειρημάτων, κατά τη γνώμη μας, δεν ταυτίζεται με την άρθρωση μίας ρητορείας για το αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα. Υπό το δικό μας πρίσμα, η διαδικασία μετασχηματισμού τέτοιων εγχειρημάτων πρέπει να αφορά την υπεράσπιση των έξης χαρακτηριστικών: πρώτον, κατά πόσο αυτά αμφισβητούν το κυρίαρχο πρότυπο πολιτικών σχέσεων μεταξύ πολιτικών πρωτοποριών και εκπροσωπούμενης βάσης, και εκκινούν μια προσπάθεια συμμετοχικής λειτουργίας, με στόχο την κοινωνικοποίηση της πολιτικής διαδικασίας· δεύτερον, κατά πόσο δεν περιορίζονται στην άρθρωση αιτημάτων προς το κράτος, αλλά βάζουν στη μικροκλίμακά τους ζητήματα μεταφοράς εξουσίας στους από κάτω, όπως μπορεί να είναι συμμετοχικές δομές άσκησης πολιτικής σε τοπικό επίπεδο, οι μορφές εργατικού ελέγχου και αυτοδιαχείρισης· τρίτον, κατά πόσο σε επίπεδο μεγάλης αφήγησης απορρίπτουν και συγκρούονται, τόσο με το κυρίαρχο αστικό πολιτικό σχέδιο, όσο και με την υπεράσπιση πτυχών της καπιταλιστικής ουτοπίας – η οποία παίζει καταλυτικό ρόλο στον εγκλωβισμό μερίδων της αριστεράς σε πολιτικά σχέδια με ρεφορμιστικό, εν τέλει, χαρακτήρα.

Σε κάθε περίπτωση, η εμπλοκή της αριστεράς στο κοινωνικό επίπεδο, παράλληλα με τη διαδικασία μετασχηματισμού των κοινωνικών υποκειμένων, πρέπει να αφορά τη διάδοση της συλλογικής δράσης ως απάντηση στην καπιταλιστική επίθεση, και την υπεράσπιση της αξίας των επιμέρους μαχών ανά κοινωνικό μέτωπο. Την ίδια στιγμή που η οργανωμένη αριστερά οφείλει να συζητήσει με στόχο την εμπάθυνση σε αντικαπιταλιστική κατεύθυνση, δεν πρέπει να θεωρούμε ότι και η παρέμβασή μας σε κάθε πτυχή του κοινωνικού έχει νόημα μόνο εάν δηλώνει «αντικαπιταλιστική». Το ερώτημα δεν είναι πως κάθε μορφή δράσης από εδώ και πέρα θα φέρει ένα αψεγάδιαστο αντικαπιταλιστικό στίγμα, αλλά το πως η συλλογική δράση στη νέα κατάσταση δεν θα αθροίζεται σε μια στρατηγική παλαιού τύπου, με πιθανές καταλήξεις είτε τον σεχταρισμό, είτε την ενσωμάτωση.

Διευκρινίζουμε, όμως, ότι, για εμάς, τα σύνορα που διαχωρίζουν την Αριστερά από τις υπόλοιπες πτέρυγες της πολιτικής, αναφέρονται στην εναντίωση με τον καπιταλισμό, όπως και με κάθε άλλο σύστημα εκμετάλλευσης. Κάθε άλλη πολιτική που αγωνιά για την επιβίωση αυτού του απάνθρωπου συστήματος, αλλά εκφωνείται και εφαρμόζεται στο όνομα της Αριστεράς, σχετίζονται με αυτήν μόνο ως εχθρική κίνηση, με στόχο την υπονόμευσή της. Η διεύρυνση αυτών των συνόρων δεν προσφέρει τίποτα στη σημερινή συγκυρία και εμποδίζει την Αριστερά να βρει τον αιχμηρό και διεισδυτικό λόγο που έχει ανάγκη.

Η δική μας Αριστερά των ριζοσπαστικών πρακτικών και πολιτικού λόγου

Ωστόσο, η παραπάνω οριοθέτηση δεν ακυρώνει την ανάγκη για εμπλουτισμό του αντικαπιταλιστικού λόγου και χώρου με προτάγματα όπως η δημοκρατία, ο φεμινισμός, ο σεβασμός στο περιβάλλον κ.α. Κατά τη γνώμη μας, τα εν λόγω πεδία πάλης έχουν χαρακτηριστεί εσφαλμένα ως «δευτερεύουσες αντιθέσεις», για το λόγο ότι δεν καθορίζονται ντετερμινιστικά από την υποτιθέμενη «κύρια αντίθεση» του κεφαλαίου με την εργασία. Με άλλα λόγια, η γυναικεία απελευθέρωση, το βάθεμα της δημοκρατίας και η οικολογική ισορροπία δεν θα εμφανιστούν επί γης αυτομάτως, με το που πέσει ο καπιταλισμός.

Αυτό, άλλωστε, έχει φανεί ιστορικά όσον αφορά το αίτημα για δημοκρατία. Κατά συνέπεια, η δημοκρατία αποτελεί και επίκαιρο αίτημα προς διεκδίκηση, αλλά και διακύβευμα καθημερινής πρακτικής στις μεταξύ μας σχέσεις, στις εσωτερικές μας διαδικασίες, στη ζύμωση στους κοινωνικούς χώρους. Η εμπειρία μας έχει δείξει ότι το διακύβευμα αυτό είναι δύσκολο και πολυσύνθετο, ειδικά όταν καλείται να πάρει υπόψη και την αναγκαία λειτουργικότητα μιας οργάνωσης ή ενός συλλόγου, πόσο μάλλον μιας ολόκληρης χώρας. Επειδή, λοιπόν, για εμάς, η δημοκρατία δεν αποτελεί ούτε κούφιο σύνθημα, ούτε όμως και φετίχ, αλλά μια απελευθερωτική εμπειρία που έχουμε καταφέρει να ζήσουμε στις καλές μας στιγμές, το επόμενο διάστημα καλούμαστε να εμβαθύνουμε αυτή τη συζήτηση και να σκεφτούμε πως μπορεί να υλοποιηθεί η δημοκρατία σε συγκεκριμένους χώρους διαφορετικού θεσμικού επιπέδου και κλίμακας πλήθους.

Το ζήτημα της οικολογίας είναι ένα ακόμη αίτημα που σχετίζεται άμεσα με την πρακτική και το πως αντιλαμβανόμαστε τη σχέση μας με το περιβάλλον. Η ριζοσπαστική πρακτική δεν αναπτύσσεται «ενάντια» σε κάτι, γιατί το μόνο που καταλήγει είναι να γίνεται μία ετεροκαθοριζόμενη πρακτική ενάντια στον καπιταλισμό. Το ριζοσπαστικό ρεπερτόριο δράσης απαντάει με πρακτικό τρόπο στις ανάγκες μας, οι οποίες έχουν άμεση σχέση με το πως εμείς αντιλαμβανόμαστε τον εαυτό μας, τις σχέσεις μας, την πολιτική μας μέσα στο χώρο που ζούμε, τον τρόπο ζωής μας γενικότερα.

Τέλος, η δημοκρατία, η ανεκτικότητα, ο σεβασμός στο διαφορετικό και στο περιβάλλον, έχουν άμεση σχέση με το φεμινισμό. Για εμάς ο κομμουνισμός ή θα είναι φεμινιστικός ή δε θα είναι κομμουνισμός. Η φεμινιστική μας ταυτότητα έχει άμεση σχέση με την τοποθέτησή μας ενάντια στην εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο. Ο σεβασμός στη διαφορετικότητα και, μάλιστα, το αίτημα υπέρ της διαφορετικότητας, ως αιτήματος που αντιλαμβάνεται ότι ο πλουραλισμός στο λόγο πρέπει να έχει άμεση σχέση με τον πλουραλισμό επί τοις πράγμασι, θέτει το ζήτημα των δικαιωμάτων και των διεκδικήσεων και για την lgbtqai κοινότητα. Ταυτόχρονα, ο φεμινισμός, ως εκείνο το διεκδικητικό αίτημα με ευρεία παράδοση σε ένα διαφορετικό ρεπερτόριο δράσης που πάντα εμπλούτιζε το χώρο μας με νέους τρόπους παρέμβασης, θέτει το ζήτημα της ισότητας των ανθρώπων στη βάση του δημοκρατικού λόγου. Συνάμα, θέτει το ζήτημα των πατριαρχικών σχέσεων που διαπερνούν όλες τις οργανώσεις της αριστεράς, οι οποίες στην πλειονότητά τους δεν επερωτούν την πατριαρχία στο εσωτερικό τους, αλλά αντιθέτως την αναπαράγουν μέσω διάφορων τρόπων, από τον καταμερισμό εργασίας εντός της οργάνωσης, μέχρι τον τρόπο που αρθρώνουν πολιτικό λόγο. Κι αυτό είναι ένα διαρκές διακύβευμα, το οποίο διαπερνά και τη δική μας οργάνωση, καθώς και εμείς οι ίδιοι/ίδιες συχνά αναπαράγουμε και μέσα στην καθημερινότητα της οργάνωσης ζητήματα έμφυλου διαχωρισμού. Η πατριαρχία, ως σύστημα που προϋπάρχει του καπιταλισμού, δημιουργεί εκείνες τις σχέσεις καταπίεσης και εξάρτησης που είναι πολύ πιο άρρητες και αναπαράγουν συχνά όχι μόνο το σεξισμό, αλλά και τις ίδιες τις καπιταλιστικές σχέσεις. Συνεπώς, η συζήτηση περί πρωτεύουσας και δευτερεύουσας αντίθεσης – πέραν, φυσικά, του ποια αντίθεση αναδεικνύεται κυρίαρχη σε κάθε συγκυρία – για εμάς είναι κενή νοήματος, εφ' όσον η Αριστερά δεν (πρέπει να) είναι εκείνη που λύνει εν αρχή κάποια βασικά ζητήματα, μεταθέτοντας τα υπόλοιπα «στο μέλλον».

Για τη σχέση της νέας αντικαπιταλιστικής στρατηγικής με το κράτος

Νωρίτερα, αναφερθήκαμε στη βασική αδυναμία του αντι-νεοφιλελεύθερου μετώπου να προβλέψει τον κίνδυνο ενσωμάτωσης του στο κυρίαρχο σύστημα. Αυτός ο κίνδυνος δεν προέκυψε απλώς από την εκφορά ενός κεντρικού πολιτικού λόγου χωρίς αντικαπιταλιστικές αιχμές· αντίθετα, ο κίνδυνος αυτός εμφανίστηκε (και έγινε τελικά πραγματικότητα) μέσα από ένα σύνολο κοινωνικών και πολιτικών πρακτικών, τις οποίες η αριστερά υιοθέτησε είτε εμπειρικά, μέσω της μίμησης του αστικού τρόπου πολιτικής, είτε από δικές της εσφαλμένες θεωρητικές αναλύσεις. Όσον αφορά, δε, αυτή τη διαδικασία ενσωμάτωσης της αριστεράς στο σύστημα, μπορούμε να διακρίνουμε δύο πεδία στα οποία αυτή η ενσωμάτωση έλαβε χώρα: το πρώτο είναι το πεδίο του κράτους και το δεύτερο είναι αυτό της οικονομικής σφαίρας.

Πριν ξεκινήσουμε, όμως, τη συγκεκριμένη ανάλυση, είναι ανάγκη να αναφερθούμε εν τάχει στους τρεις τρόπους με τους οποίους ασκείται η εξουσία από μία ομάδα κυρίαρχων πάνω σε μια ομάδα υποτελών, και με τους οποίους, τελικά, χτίζεται μια πολιτική ηγεμονία οποιασδήποτε μορφής.

Ο πρώτος τρόπος άσκησης εξουσίας έχει να κάνει με την πειθώ γύρω από υπαρξιακά ερωτήματα, π.χ. για το αληθινό νόημα της ζωής, τη σωστή ηθική, το σκοπό και τη μορφή της κοινωνικής συνύπαρξης. Στο βαθμό που ένα υποκείμενο έχει την ψυχική αγωνία να καθορίζει την πρακτική του με βάση αυτά τα ερωτήματα, και πείθεται από ένα άλλο ότι αυτό γνωρίζει τις μοναδικά σωστές απαντήσεις, τότε το δεύτερο υποκείμενο αυτομάτως ασκεί εξουσία στο πρώτο. Ο δεύτερος τρόπος άσκησης εξουσίας προκύπτει όταν ένα υποκείμενο ελέγχει (κατ' αποκλειστικότητα ή κατά κύριο λόγο) την κάλυψη των βασικών αναγκών ή/και απολαύσεων ενός άλλου υποκειμένου. Εφόσον το δεύτερο υποκείμενο αγωνιά έντονα για την επιβίωσή του ή για την ικανοποίηση ορισμένων απολαύσεων, τότε το πρώτο υποκείμενο μπορεί να ασκεί εξουσία πάνω του, επιτρέποντας κατά το δοκούν την ικανοποίησή του. Τέλος, ο τρίτος τρόπος άσκησης εξουσίας αφορά τη δυνατότητα άσκησης φυσικής βίας. Σ' αυτή την περίπτωση, το κυρίαρχο υποκείμενο είναι σε θέση να ασκεί ισχυρότερη βία σε ένα άλλο, είτε απευθείας, είτε μέσω ενός τρίτου υποκειμένου που ελέγχεται απ' το πρώτο, οπότε αναγκάζει το αδύναμο υποκείμενο να υπακούει στις εντολές του. Σ' αυτό το σημείο, πρέπει να αντιληφθούμε ότι καθένας απ' τους τρεις τρόπους άσκησης εξουσίας, προϋποθέτει ότι το υποκείμενο-υποτελής είναι επιρρεπές στην αντίστοιχη μορφή εξουσίας που του ασκείται: ήτοι, αν ένα υποκείμενο δεν ενδιαφέρεται για το νόημα της ζωής, ή μάλλον, βρίσκει το νόημα της ζωής στις απολαύσεις, τότε δεν πρόκειται να υποταχθεί σε ένα υποκείμενο που προσπαθεί να ασκήσει τον πρώτο τρόπο εξουσίας· παρομοίως, ένα υποκείμενο που θέλει να στρατευτεί στην υπηρεσία μιας απόλυτης αλήθειας, πιθανότατα να μην υποκύψει σε μια μορφή εξουσίας που απειλεί τη ζωή του, είτε με φυσική βία, είτε με στέρηση βασικών αγαθών.

Έχοντας στο νου τα παραπάνω, είμαστε σε θέση να καταλάβουμε ότι το κράτος αποτελεί έναν ιστορικά καθορισμένο και ιδιαίτερα πολύπλοκο δομικό συνδυασμό αυτών των τριών τρόπων άσκησης εξουσίας, εντός ενός γεωγραφικού χώρου· ή πιο σωστά, το κράτος αποτελείται από έναν δομικό συνδυασμό πολλών και διαφορετικών υποκειμένων, καθένα απ' τα οποία ασκεί εξουσία με ένα συγκεκριμένο συνδυασμό τρόπων σε συγκεκριμένα υποκείμενα, ενώ ταυτόχρονα υφίσταται έναν ιδιαίτερο συνδυασμό εξουσίας από συγκεκριμένα υποκείμενα, μέσα κι έξω από

το κράτος. Αυτό σημαίνει ότι το κράτος δεν είναι ένα μονοκόμματο «μασίφ» σώμα και, φυσικά, κάθε συγκεκριμένο κράτος ενός ορισμένου τόπου και χρόνου μπορεί να μετασχηματιστεί με την πάροδο του χρόνου ή να καταστραφεί, ανάλογα με τα διάφορα ηγεμονικά μπλοκ που συγκρούονται, και τα διαφορετικά υποκείμενα που εισχωρούν σ' αυτό ή εξωθούνται προς το εξωτερικό του.

Ερχόμενοι τώρα στις παλαιότερες στρατηγικές της αριστεράς του 20ου αιώνα, μπορούμε να διακρίνουμε δύο βασικά πολιτικά ρεύματα, το σοβιετικό και το ευρωκομμουνιστικό. Όσον αφορά το πρώτο, είναι γνωστό ότι αντιμετώπιζε το κράτος κυρίως ως ένα μηχανισμό άσκησης ταξικής βίας, ο οποίος πρέπει να συντριβεί και να φτιαχτεί ένα άλλο κράτος στη θέση του που θα ασκεί παρόμοια αλλά αντίστροφη ταξική βία. Η κατάληξη αυτής της στρατηγικής ήταν η δημιουργία ενός άκρως αυταρχικού κράτους, το οποίο μιμούνταν επί της ουσίας τα αστικά κράτη του 19ου αιώνα που ασκούσαν εξουσία των όπλων σε βάρος των κατώτερων τάξεων, με αποτέλεσμα την αποξένωση του από το λαό και τη διαμόρφωση ενός προνομιούχου στρώματος κρατικών λειτουργιών που εκμεταλλευόταν τους από κάτω.

Από την άλλη, το ευρωκομμουνιστικό ρεύμα –και ειδικά η δεξιά εκδοχή του, που κυριάρχησε, εν τέλει, σε κάθε ιστορική έκφασή του– αντιλαμβανόταν το κράτος ως «λάφυρο», το οποίο μπορούσε να «κερδίσει» μέσα από μια εκλογική νίκη (δηλαδή έναν αγώνα πειθούς), ώστε να ελέγξει την κυβέρνηση και, κατ' επέκταση, την οικονομία, για να ασκήσει, ύστερα, μια εξουσία κάλυψης των αναγκών του λαού μέσω της κρατικής πολιτικής. Όμως, αυτό που παραγνώριζε η συγκεκριμένη στρατηγική, ήταν η αναγκαιότητα (απειλής) άσκησης βίας από το κράτος στο κεφάλαιο, προκειμένου το πρώτο να ελέγξει τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους για την κάλυψη των αναγκών των από κάτω, ενώ υποτιμούσε την αντίσταση που θα προέβλεπαν τα κομμάτια του κρατικού μηχανισμού που θα καλούνταν να ασκήσουν τη βία προς το κεφάλαιο, τα οποία κατά παράδοση συνδέονται ιδεολογικά και υλικά με την αστική τάξη. Επιπλέον, μια άλλη παράμετρος που αγνοούσε αυτή η στρατηγική, είναι και ο εθισμός των υποκειμένων που θα καλούνταν να την υλοποιήσουν από το εσωτερικό του κράτους, στην άνεση της κάλυψης αναγκών και απολαύσεων μέσω των πλουσιοπάροχων χρηματικών αμοιβών που θα μπορούσαν να δώσουν στον εαυτό τους, ως ανώτεροι κρατικοί λειτουργοί. Το αποτέλεσμα του μόνου «πετυχημένου» παραδείγματος τέτοιας στρατηγικής στην Ευρώπη (ΣΥΡΙΖΑ), αποτελεί χειροπιαστή απόδειξη των παραπάνω.

Η σύγχρονη πραγματικότητα του κράτους και οι υπερεθνικοί σχηματισμοί

Ωστόσο, ένα ακόμα κρίσιμο πρόβλημα που υποτίμησε σφοδρά η αντι-νεοφιλελεύθερη ευρωκομμουνιστική στρατηγική, είναι ο ρόλος των υπερεθνικών σχηματισμών και ειδικότερα της ΕΕ στη σύγχρονη ευρωπαϊκή πραγματικότητα. Πλέον, πέρα από τους παραδοσιακούς θεσμούς εξουσίας ενός κράτους (πολιτική εξουσία, δικαιοσύνη, στρατός, δημόσια διοίκηση, σχολείο, εκκλησία), υπερεθνικές δομές και θεσμοί όπως η ΕΕ (αλλά και το ΔΝΤ) ασκούν τη δική τους αυτόνομη –οικονομική κυρίως– εξουσία, η οποία δεν δεσμεύεται και δεν έχει εξαρτήσεις από τα εκάστοτε εθνικά κράτη. Οι θεσμοί αυτοί, έχοντας μεγάλη απόσταση από τις κοινωνίες για τις οποίες αποφασίζουν, ασκούν μια οικονομική πολιτική που τροφοδοτεί ουσιαστικά τη

συσσώρευση πλούτου υπέρ του κεφαλαίου. Κι αυτό το επιτυγχάνουν αξιοποιώντας, όχι την απειλή άσκησης βίας, αλλά τις δύο άλλες θεμελιώδεις μορφές εξουσίας: τον έλεγχο κάλυψης των αναγκών, μέσω του έλεγχου των χρηματικών ροών και την απειλή χρηματοπιστωτικής ασφυξίας, αφενός, και τη δυνατότητα να πείθει ότι έχει τις σωστές απαντήσεις για την οργάνωση της οικονομίας, λόγω της διάδοσης ιδεολογημάτων όπως ο τεχνοκρατισμός, και αφηγήσεων περί «ψωροκώσταινας» και μικρής Ελλάδας που «δεν μπορεί να τα βγάλει πέρα μόνη της».

Συνεπώς, η σύγχρονη πραγματικότητα χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη ενός πλέγματος κέντρων εξουσίας σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο, τα οποία μπορεί να βρίσκονται σε συνεργασία, σύμπλευση ή σύγκρουση, διαμορφώνοντας νέα δεδομένα για την κρατική εξουσία και τα όριά της. Ιδιαίτερη σημασία, μάλιστα έχει το ότι οι υπερεθνικοί μηχανισμοί έχουν ένα συγκριτικό «πλεονέκτημα» σε σχέση με τα έθνη-κράτη: διαπερνώντας σε πολύ μικρότερο βαθμό από ταξικούς κοινωνικούς ανταγωνισμούς, είναι δηλαδή πολύ λιγότερο διάτρητοι από τις διεκδικήσεις και τους πολιτικούς αγώνες των υποτελών, επιτρέποντας στις δυνάμεις που εκπροσωπούν το κεφάλαιο, να μπορούν να επιβάλλουν με πιο ευνοϊκούς όρους τις πολιτικές που αυτό επιθυμεί. Επιπρόσθετα, αυτό το συγκριτικό πλεονέκτημα για τα συμφέροντα της αστικής τάξης είναι που καθιστά ελκτική τελικά την εκχώρηση εξουσιών από τη μεριά του έθνους-κράτους. Το αδυνάτισμα του τελευταίου αποδεικνύεται ιδιαίτερα χρήσιμο, όσο πιο ισχυρή γίνεται η παρουσία των υποτελών και της αριστεράς στο εσωτερικό του.

Η στρατηγική της αριστεράς πέρα από το κράτος

Είδαμε λοιπόν, ότι η συνθετότητα του κράτους σημαίνει ότι η επικράτηση ενός αριστερού πολιτικού υποκειμένου σε μια πτυχή του (π.χ. ανάληψη πολιτικής-κοινοβουλευτικής εξουσίας) δεν μπορεί να σημαίνει την επικράτησή του και στις υπόλοιπες, καθώς μια σειρά κρίσιμων θεσμών του κράτους έχουν τη δική τους αυτοτελή λειτουργία και δυνατότητα αναπαραγωγής, η οποία δεν επικαθορίζεται με έναν γραμμικό τρόπο από αυτόν που κυριαρχεί εκλογικά. Το γεγονός αυτό, αφενός, καθιστά τον «μαρασμό» και την καταστροφή του κράτους «εκ των έσω» ιδιαίτερα δύσκολη υπόθεση· αφετέρου, αυτό σημαίνει ότι, από τη σκοπιά μιας αριστερής στρατηγικής, η διεκδίκηση της πολιτικής εξουσίας δεν μπορεί να αρχίζει και να τελειώνει στην κατάληψη θέσεων εντός του κράτους – πράγμα που αποτελεί σημείο επαφής των δύο αριστερών στρατηγικών του 20ου αιώνα.

Είναι επίσης κρίσιμο να συνειδητοποιήσουμε ότι εφόσον η αστική τάξη ελέγχει την ικανοποίηση των αναγκών των εργαζομένων μέσω της παροχής του μισθού, μπορεί και ασκεί τη δική της αυτόνομη εξουσία σε βάρος τους, πέρα κι έξω από τις κρατικές διαμεσολαβήσεις· ειδικά σε περιόδους χαμηλής ζήτησης εργατικών χεριών όπως η σημερινή, καθώς μεγεθύνεται η απειλή αδυναμίας κάλυψης των αναγκών και η αντίστοιχη αγωνία των υποτελών, μεγεθύνεται και η εξουσία του κεφαλαίου.

Κατά συνέπεια, ένα σύγχρονο αριστερό πολιτικό υποκείμενο, μεθοδολογικά και στρατηγικά, δεν αρκεί να διαθέτει απλώς μια αντικαπιταλιστική εκφώνηση, ασκώντας πίεση στην εργοδοσία και τα κόμματα της καπιταλιστικής σταθερότητας, αποκλειστικά μέσω της διατύπωσης αιτημάτων.

Αντίθετα, η ανατροπή ενός αρνητικού συσχετισμού από την πλευρά της Αριστεράς και η διεκδίκηση της πολιτικής εξουσίας πρέπει να περνά μέσα από την οργάνωση ενός «δικού της κόσμου», δηλαδή μιας δικής της εξουσίας, μέσα από την κάλυψη των καθημερινών αναγκών των από κάτω. Κατ' αυτήν την έννοια, η Αριστερά οφείλει να συνδέεται και να έχει οργανική εμπλοκή με παραγωγικά και κοινωνικά αντι-παραδείγματα (συνεταιρισμούς, αυτοδιαχειριζόμενες μονάδες παραγωγής), με αυτό-οργανωμένες δομές αλληλεγγύης, υγείας και πολιτισμού (City Plaza και άλλες καταλήψεις προσφύγων, αυτοδιαχειριζόμενα κοινωνικά ιατρεία κ.ά.)· να παράγει, δηλαδή, πολιτική με διαφορετικό τρόπο, πέρα και έξω από το κράτος.

Είναι επιτακτική λοιπόν, η ανάγκη για τα αριστερά πολιτικά υποκείμενα να επενδύσουν σε αυτή τη διαδικασία, οικοδομώντας κοινωνικές, παραγωγικές και οικονομικές σχέσεις ανταγωνιστικές προς την κυρίαρχη ιδεολογία, προκειμένου να μπορεί να συγκροτηθεί ένα κοινωνικό μπλοκ με διάθεση και κατεύθυνση σύγκρουσης με τη σημερινή καπιταλιστική εξουσία. Η οικοδόμηση από την πλευρά της Αριστεράς του «δικού της κόσμου», είναι μια πρακτική «δημιουργικού αντικαπιταλισμού», όπου ένα σύνολο σχέσεων και εγχειρημάτων με διαφορετικό πλαίσιο ιδεολογικών διαμεσολαβήσεων και πρακτικών, λειτουργούν ανταγωνιστικά απέναντι στο κράτος και τον καπιταλιστικό τρόπο οργάνωσης όλου του φάσματος της ζωής μας. Η δημιουργία παραδειγμάτων του πως θέλουμε να ζήσουμε εμείς πέρα από τον καπιταλισμό στο επίπεδο της εργασίας, της συμβίωσης μεταξύ των ανθρώπων, του ελεύθερου χρόνου και της διασκέδασης, της βοήθειας προς όσες και όσους έχουν ανάγκη, αναπαράγει ένα ιδεολογικό φορτίο διαφορετικό από τον καπιταλισμό, με χειροπιαστό τρόπο. Οφείλουμε, λοιπόν, να δίνουμε υπόσταση στο αξιακό μας πλαίσιο, μέσα από μία δράση που καταλαμβάνει χώρο στο παρόν, και επιδιώκει να ικανοποιήσει τις ανθρώπινες ανάγκες ανεξάρτητα από το κράτος. Διαμορφώνεται, έτσι, ένας άλλος χώρος ιδεολογικών διαμεσολαβήσεων, όπου η κάλυψη των βασικών ανθρωπίνων αναγκών, η αλληλεγγύη, η ολιγαρχής αφθονία, η συνεταιριστική και συνεργατική λογική έχουν κεντρικό ρόλο.

Η διεκδίκηση της πολιτικής εξουσίας από την Αριστερά ως αναγκαιότητα

Σ' αυτό το σημείο, διευκρινίζουμε ότι η διαμόρφωση ενός χώρου της αριστεράς πέρα από το κράτος, δεν έρχεται να αντικαταστήσει την ανάγκη για τη διεκδίκηση της πολιτικής εξουσίας από την αριστερά, αξιοποιώντας θέσεις και στο εσωτερικό του κράτους. Όμως, ακριβώς επειδή η διεκδίκηση μέρους της κρατικής εξουσίας κρύβει κινδύνους ενσωμάτωσης πολύ πιο βραχυπρόθεσμους από την όποια δυνατότητα μετασηματισμού του κράτους, γι' αυτό είναι απαραίτητη η συσσώρευση ισχύος «από τα κάτω», μέσω της κάλυψης των αναγκών των υποτελώ, με τρόπο που παραπέμπει στην μακροπρόθεσμη κομμουνιστική προοπτική.

Επαναλαμβάνουμε, ωστόσο, ότι η κατάληψη της πολιτικής εξουσίας από την αριστερά είναι βασική προϋπόθεση για τη σταθεροποίηση, τη γενίκευση και τη μακροήμερευση του αντιπαραδείγματος. Ακόμα και σε μια δράση που κρατά αποστάσεις από το κράτος, τίποτα δεν μας εγγυάται ότι το κράτος δεν θα επιδιώξει να παρεμποδίσει αυτήν ακριβώς τη δράση, όταν αρχίσει να γίνεται επικίνδυνη. Ακόμα, όμως, κι αν αυτά τα εμπόδια ξεπεραστούν σε πρώτο χρόνο, πάντα θα υπάρχει ο κίνδυνος βίαιων αντιδραστικών κινήσεων από το στρατόπεδο του αστισμού

και κάθε λογής φασιστικής εφεδρείας. Στην περίπτωση αυτή, μια πολιτική εξουσία κάλυψης των αναγκών και μόνο, δεν θα μπορέσει προφανώς να αντιμετωπίσει την άμεση φυσική βία του αντιπάλου. Τέλος, ακόμα και στο σενάριο μιας επιτυχούς εξέλιξης της κομμουνιστικής οικοδόμησης σε μια πλατιά πολιτική και κοινωνική ηγεμονία, πάντα θα υπάρχει ένα κοινωνικό περιθώριο παραβατικότητας, εγκλημάτων προσωπικού χαρακτήρα και αντι-κοινωνικής συμπεριφοράς, τα οποία θα καλείται να διαχειριστεί η πολιτική αρχή που θα ολοκληρώνει κεντρικά την ανωτέρω ηγεμονία. Για όλους τους παραπάνω λόγους, ο αγώνας για την εξουσία δεν μπορεί να αντικατασταθεί από μια οποιαδήποτε οικοδόμηση εκτός του κράτους. Το γεγονός αυτό, όμως, δεν μπορεί να αποτελεί δικαιολογία για να μένει η αριστερά προσκολλημένη στις παλιές συνήθειες και κυρίως σε μια λανθασμένη γραμμική αντίληψη του τύπου «πρώτα πολιτικός αγώνας, μετά κατάληψη της εξουσίας και μετά οικοδόμηση». Η προαναφερθείσα προσέγγιση αποτελεί για εμάς την αφετηρία ενός νέου στρατηγικού σχεδιασμού, που θα αντιλαμβάνεται την αναγκαιότητα τόσο της αντίστασης, όσο και της ανταγωνιστικής οικοδόμησης, καθώς και τις σημαντικές δυνατότητες που προκύπτουν από τον κατάλληλο συνδυασμό τους.

Τέταρτο Κεφάλαιο:

Ο ρόλος της οργάνωσής μας στις σημερινές συνθήκες

Το σημερινό τοπίο

Καθώς η παγκόσμια καπιταλιστική κρίση επιμένει, το κοινωνικο-πολιτικό τοπίο στην Ελλάδα, αλλά και παγκοσμίως, εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από ρευστότητα σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό. Αφενός, οι πηγές αστάθειας σε διεθνές επίπεδο, όπως η υπόθεση του Brexit, οι ανταγωνισμοί μεταξύ των υπερδυνάμεων, οι περιφερειακές πολεμικές συγκρούσεις και η συνεπαγόμενη προσφυγική κρίση, εντείνουν το κοινό αίσθημα της αβεβαιότητας και δυσκολεύουν τις κυρίαρχες πολιτικές δυνάμεις της χώρας να σχεδιάσουν μακροπρόθεσμες στρατηγικές. Αφετέρου, παρά την ύπαρξη μιας τάσης εμπέδωσης των μνημονίων στην ελληνική κοινωνία, την ίδια στιγμή, είναι έκδηλη η αδυναμία των από πάνω να οργανώσουν μια μακρόπνοη, πλατιά και σταθερή ηγεμονία. Βρισκόμαστε πλέον σε μια καινούργια «μετα-μεταπολιτευτική» εποχή, κατά την οποία κανένας πόλος του νεογέννητου μνημονιακού δικομματισμού ΝΔ-ΣΥΡΙΖΑ δεν υπερασπίζεται ευθέως τη νέα μνημονιακή κανονικότητα ως το δικό του όραμα. Αντίθετα την υπηρετούν και οι δύο ως το μοναδικό δρόμο που “μας γλυτώνει από την καταστροφή”.

Την ώρα, όμως, που καμιά από τις κυρίαρχες δυνάμεις δεν μπορεί να διατυπώσει μια υπόσχεση προς τους από κάτω που να μην περιλαμβάνει μαζική φτώχεια, φόβο και ανασφάλεια για το μέλλον, και να γίνεται πιστευτή, αντίστοιχο έλλειμμα αξιοπιστίας φαίνεται πως έχει και η αριστερά. Η ήττα του καλοκαιριού του 2015 και η αδυναμία των αντικαπιταλιστικών ριζοσπαστικών δυνάμεων να παίξουν καθοριστικό ρόλο στις εξελίξεις, οδήγησαν στην εμπέδωση της λογικής του μονόδρομου από την κοινωνία, ενώ το αίσθημα της ήττας έχει φέρει και τα πληττόμενα κοινωνικά στρώματα, και το ίδιο το δυναμικό της αριστεράς, σε ένα σπινάλι απογοήτευσης, ματαιότητας και αποσυσπείρωσης.

Οι τάσεις στη νεολαία

Όσον αφορά τη νεολαία και τη νέα γενιά, παρατηρούμε παρόμοιες τάσεις, αλλά με πιο οξυμένα χαρακτηριστικά και αντιθέσεις ανάμεσά τους. Αν μιλάμε για εμπέδωση της μνημονιακής κανονικότητας στις παλαιότερες γενιές της μεταπολίτευσης, ύστερα από έξι χρόνια μνημονίων, η πρόσληψη αυτής της κανονικότητας από τη νέα γενιά αποτελεί άλλης τάξης ζήτημα. Από τη μία η σημερινή γενιά των τριαντάρηδων ενηλικιώθηκε με την ανεμελιά της φοιτητικής ζωής και τις προσδοκίες μιας καλής δουλειάς, αλλά όσον αφορά την ένταξη στην εργασία, πρόλαβε να γνωρίσει μόνο τη μαζική ανεργία-επισφάλεια, τους μισθούς των 500 ευρώ, τη 12ωρη εργασία και τα ευκαιριακά μεροκάματα. Από την άλλη, έχει μεγαλώσει πλέον μια νέα γενιά δεκαοχτάρηδων που δεν έχει βιώσει καμία άλλη κοινωνική πραγματικότητα και έχει συγκροτηθεί εξ ολοκλήρου μέσα στις συνθήκες της μνημονιακής εποχής.

Εντός αυτού του πλαισίου, η νέα γενιά καλείται να επιβιώσει, να δημιουργήσει, να συστήσει σχέσεις, να φανταστεί εαυτόν εντός μίας μόνιμης αναμονής και μετάβασης, όλο και πιο παρατεινόμενης. Η σημερινή κατάσταση της νεολαίας θα πρέπει να αναλυθεί, κατ' αρχήν, ως η κατάσταση μιας ιδιαίτερης κοινωνικής κατηγορίας. Πρόκειται για μία κοινωνική μερίδα που αλλάζει άρδην, κυρίως λόγω δύο συνθηκών. Αφ' ενός, η παράταση της πρόσδεσης με το γονεϊκό σπίτι και, αφ' ετέρου, το άγχος και οι προσπάθειες εύρεσης απασχόλησης, είναι δύο συνθήκες που μεταβάλλουν την μέχρι πρότινος μεταπολιτευτική νεολαιίστικη ταυτότητα.

Λόγω της έντασης της οικονομικής κρίσης και της παρατεταμένης ύφεσης, η κατηγορία της νεολαίας επεκτείνεται και πέραν των τριάντα, καθώς η επισφάλεια, η παράταση της διαμονής στη γονική στέγη και η συνεχής εξάρτηση από τη γονεϊκή οικονομία, είναι συνθήκες βάσει των οποίων η ταυτότητα του/της νεολαίου/ας σήμερα μεταβάλλεται. Ήδη από τη μαθητική περίοδο, οι νέοι/νέες βρίσκονται σε μία διαδικασία που προσπαθούν να αποκτήσουν όλο και περισσότερες δεξιότητες, προσιδιάζοντας όλο και περισσότερο σε έναν μελλοντικό (δυνάμει) εργαζόμενο που προσπαθεί να μαζέψει προσόντα. Ταυτόχρονα, κατά την φοιτητική περίοδο, παρατηρείται μία τάση παράτασης της εφηβικής και μετεφηβικής ταυτότητας. Όλο και περισσότεροι/ες, με την εισαγωγή τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, επιτελούν μία καθημερινότητα που προσιδιάζει στη δευτεροβάθμια, υπό το πρίσμα της όσο το δυνατόν πιο γρήγορης περάτωσης των προπτυχιακών σπουδών. Η φοιτητική ταυτότητα αλλάζει σταδιακά όλο και περισσότερο, τόσο με την επέκταση αυτής της σχολικής αντίληψης για τις σπουδές, που σχετίζεται άμεσα με το γεγονός ότι η οικογένεια δεν δύναται να χρηματοδοτεί πέραν των τριών-τεσσάρων ετών τη φοίτηση, όσο και με το γεγονός ότι οι περισσότεροι/ες φοιτητές/τριες αναγκάζονται να εισέλθουν με κάποιο τρόπο στην αγορά εργασίας.

Αυτή η είσοδος στην αγορά εργασίας είναι μία δεύτερη συνθήκη, όπου ενώ το υποκείμενο δεν μπορεί να αποδεσμευτεί και να αυτονομηθεί, με σκοπό να αναπτύξει τον εαυτό του, την ίδια στιγμή βιώνει και μία βίαιη ωρίμανση. Κι αυτό διότι η δημιουργία μίας συνείδησης συμμετοχής στον οικογενειακό προϋπολογισμό φέρει πολλές περισσότερες ευθύνες, απ' ότι η απασχόληση για να μπορέσει κάποιος/α να αυτονομηθεί. Πρόκειται δηλαδή για εργασία κατά την περίοδο που το υποκείμενο κάποτε δεν εργαζόταν για να συμβάλει στις ανάγκες της οικογένειας, αλλά για να μπορέσει να απεξαρτηθεί σταδιακά από αυτήν. Αυτή η συμβολή στην οικογενειακή εστία είναι μία ευθύνη και μία περαιτέρω πρόσδεση που αποτελεί έναν ακόμη παράγοντα βαθιάς μεταβολής της νεολαιίστικης ταυτότητας.

Αυτό έχει άμεση σχέση με την ένταση των λογικών ανάθεσης εντός του Πανεπιστημίου, με το φαινόμενο της όλο και αυξανόμενης αποχής από τις φοιτητικές εκλογές, με την εμφάνιση των «ανεξάρτητων» σχηματισμών, που συμβολίζουν κάτι το διαφορετικό για μερίδα του φοιτητικού κόσμου, εν αντιθέσει με τις παραδοσιακές πολιτικές δυνάμεις. Είναι, λοιπόν, ξεκάθαρο ότι τα εργαλεία και οι αναλύσεις μας θα πρέπει να στραφούν προς τη σύγχρονη πραγματικότητα και να ψηλαφίσουν τις νέες γενιές φοιτητών και φοιτητριών που δεν εισήλθαν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, έχοντας στο φαντασιακό τους τη μεταπολιτευτική ταυτότητα του/της φοιτητή/φοιτήτριας, ως προς την πολιτικοποίηση, την κοινωνικοποίηση, την ξεγνοιασιά και τη γενικότερη αυτονομία του.

Αναφορικά με την κατάσταση που επικρατεί στη νεολαία μετά τη φοιτητική περίοδο, αυτή χαρακτηρίζεται από συνεχή επισφάλεια και ανασφάλεια. Πολλοί και πολλές, παράλληλα με τις μεταπτυχιακές σπουδές, εργάζονται σε ποικίλες θέσεις επισφάλειας ή/και αδήλωτης εργασίας. Τα μεταπτυχιακά προγράμματα εντατικοποιούνται διαρκώς και κατευθύνονται προς την υπερεξειδίκευση, ενώ χαρακτηρίζονται και από μία ένταση ταξικών και κοινωνικών φραγμών. Κι αυτό διότι, από τη μία, εισάγονται σε όλο και περισσότερα προγράμματα δίδακτρα, και από την άλλη, μέσω της εντατικοποίησης και της πειθάρχησης, υπό το φόβο διαγραφών σε περίπτωση ξεπεράσματος του χρονικού ορίου σπουδών, η μεταπτυχιακή φοίτηση δυσκολεύει για τους/τις εργαζόμενους/εργαζόμενες και όχι μόνο.

Από κει και πέρα, ο νέος ασφαλιστικός νόμος που πέρασε δημιουργεί μία νεολαία με χρέη στα ασφαλιστικά ταμεία ακόμα και πριν ξεκινήσει να εργάζεται, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τους κλάδους των μηχανικών και των δικηγόρων. Κατ' ουσίαν, η νεολαία, βάσει του νέου νόμου, δεν μπορεί να έχει το δικαίωμα στην ασφάλιση, καθ' όσον όλο και περισσότεροι/ες παρατείνουν τη μη εγγραφή τους στα επαγγελματικά ταμεία, για να μην πληρώνουν τις υπέρογκες εισφορές. Το δε νέο εργασιακό νομοσχέδιο αίρει την πλειονότητα των συνδικαλιστικών δικαιωμάτων και περιλαμβάνει μισθούς ατομικών συμβάσεων στο ύψος των σημερινών επιδομάτων ανεργίας για τους/τις νέους/νέες. Συνάμα, η νεολαία είναι η πρώτη που είναι θύμα των αδήλωτων εργαζόμενων σε οικογενειακές επιχειρήσεις και αυτή που κατεξοχήν βιώνει τη βίαιη προλεταριοποίηση, κι έτσι δεν μπορεί – βάσει αυτών των συνθηκών – να ελπίζει σε κάτι διαφορετικό.

Η ανωτέρω περιγραφή δείχνει ότι μία ολόκληρη γενιά, με την ένταση της λιτότητας και των μνημονιακών πολιτικών, κινδυνεύει να αφανιστεί από τη χώρα, καθώς όλο και περισσότεροι/ες μεταναστεύουν. Το brain drain είναι ένα εντεινόμενο φαινόμενο, στο οποίο η Ελλάδα είναι από τις βασικές χώρες προέλευσης του νέου επιστημονικού προσωπικού. Όλο και περισσότεροι/ες φεύγουν προσπαθώντας να υλοποιήσουν τη βασική μεταπολεμική υπόσχεση για πρόοδο και ζωή με αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο.

Όλα τα παραπάνω είναι φαινόμενα στο καιρό της κρίσης του νεοφιλελεύθερου καπιταλισμού, εντός του οποίου η νεολαία ως κοινωνική κατηγορία θα πρέπει απλά να βρίσκεται σε μία διαρκή διαδικασία αλλαγών, που διαπερνά όλο το φάσμα της ζωής.

Μέσα σ' αυτή την περίοδο, είχαμε μιλήσει και στο παρελθόν για τρεις τάσεις που αναπτύσσονται εντός της νέας γενιάς. Η πρώτη τάση είναι η λογική του ατομικού δρόμου και της ελπίδας για ένα καλύτερο εργασιακό μέλλον μέσα από τον ανταγωνισμό με τους υπόλοιπους συναδέλφους ή συμφοιτητές. Η λογική αυτή συνδέεται με ένα σύνολο ιδεολογημάτων όπως η αριστεία, η αξιοκρατία, ο καριερισμός και η ανταμοιβή του «καλύτερου», σε αντίθεση με την απαξίωση όλων των υπολοίπων, και επί της ουσίας εκφράζεται πολιτικά από τις μνημονιακές δυνάμεις. Η δεύτερη τάση αναδύεται από τα αισθήματα φόβου ή/και οργής για το αδιέξοδο, στο οποίο έχουν περιέλθει οι νέοι και οι νέες, και την παντελή έλλειψη προοπτικής, και περιλαμβάνει αντιπολιτικές απόψεις όπως το «όλοι είναι ίδιοι», ακροδεξιές στρατεύσεις (Χρυσή Αυγή κ.α.) αντικοινωνικές συμπεριφορές μηδενιστικής βίας, ακόμα και παραληρηματικού τύπου συνομωσιολογικές πεποιθήσεις. Τέλος, η τρίτη τάση αποτελείται από το ριζοσπαστικό δυναμικό

της νεολαίας που είτε συνδέεται με την αριστερά και διάφορες κινηματικές εστίες (σωματεία, φ.σ. μεταναστευτικό/αντιφασιστικό κίνημα, καταλήψεις κλπ.) είτε είναι φορέας μιας προοδευτικής κουλτούρας ανθρωπισμού, αποδοχής της διαφορετικότητας και πολιτιστικής διαφοροποίησης, και αμφισβητεί έστω και μερικώς την κυρίαρχη ιδεολογία.

Είναι προφανές ότι ύστερα από τη μνημονιακή συνθηκολόγηση και μετάλλαξη του ΣΥΡΙΖΑ η τάση του ατομικού δρόμου είναι ο μεγάλος νικητής, ενώ αναπόφευκτα θα έχει κέρδη και η δεύτερη τάση της ξενοφοβίας και του ναζισμού, ιδιαίτερα λόγω της όξυνσης του προσφυγικού ζητήματος. Ωστόσο, επικρατεί πλέον μια πρωτοφανής αδυναμία – απροθυμία του οικονομικο-πολιτικού συστήματος εξουσίας να διαμορφώσει ένα αφήγημα για τη νέα γενιά, πόσο μάλλον να την ενσωματώσει σε μια καθημερινότητα ομαλής καπιταλιστικής αναπαραγωγής. Συνεπώς, η εντεινόμενη προλεταριοποίηση και οι ευρύτεροι όροι που τροφοδοτούν την τρίτη ριζοσπαστική τάση της νέας γενιάς εντείνονται, και η εκ νέου μεγέθυνσή της θα εξαρτηθεί από το αν θα υπάρξουν πρωτοπόρες δυνάμεις που θα οργανώσουν νέες αφηγήσεις, χώρους και πολιτικά σχέδια διεξόδου από τη μνημονιακή έρημο.

Ο ρόλος μιας οργανωμένης δύναμης γενικά

Αυτό, λοιπόν, που διαχωρίζει τα μέλη μιας οργανωμένης δύναμης από τον απλό κόσμο της αριστεράς και του «κινήματος», οφείλει να είναι η λογική συνειδητοποίηση των δυνατοτήτων της συγκυρίας και η ενεργητική προσπάθεια για την αλλαγή μιας κατάστασης, αντί για την παθητική παράδοση στις εκάστοτε συνθήκες και την ηττοπάθεια. Όσο λανθασμένη (μέχρι και επικίνδυνη) είναι η άποψη που έχουν ορισμένα σταλινογενή κόμματα και κομματίδια να θεωρούν τον εαυτό τους διαχρονικά και a priori πρωτοπορία έναντι των κινήματων, άλλο τόσο λάθος και τραγικό είναι το να θεωρεί μια οργανωμένη δύναμη ότι δεν μπορεί να κάνει τίποτα χωρίς την ύπαρξη ενός μαζικού διεκδικητικού κινήματος, περιμένοντας μάλιστα τα κινήματα να αναδυθούν με πρωτοβουλία κάποιου αόριστου κοινωνικού δυναμικού έξω από την ίδια.

Συνεπώς, ως οργανωμένη δύναμη, οφείλουμε να σταματήσουμε να βλέπουμε την αποστράτευση του ανθρώπινου δυναμικού της αριστεράς μόνο ως αποτέλεσμα της ήττας και της κυριαρχίας του ΤΙΝΑ, και να το αντιληφθούμε ως ένα από τα αίτια αυτής της κατάστασης. Το γεγονός ότι η ασταθής ηγεμονία του κυρίαρχου μπλοκ βασίζεται στην παραδοχή της απουσίας εναλλακτικής, αναδεικνύει την αδυναμία της αριστεράς σε κύριο παράγοντα αναπαραγωγής αυτής ακριβώς της ηγεμονίας. Αυτό σημαίνει ότι δεν μπορεί να περιμένουμε να βελτιωθούν οι συσχετισμοί για να δράσουμε· πρέπει να δράσουμε για να βελτιώσουμε τους συσχετισμούς.

Στο σημείο αυτό, προκύπτει η ανάγκη να ορίσουμε το χαρακτήρα και τα πεδία μιας δράσης για την αλλαγή των συσχετισμών στο σήμερα. Μια τέτοια δράση οφείλει πάνω απ' όλα να αντιλαμβάνεται από ποιο σημείο ξεκινάει, και όχι μόνο το πού θέλει να φτάσει. Με άλλα λόγια, για να καταφέρουμε να μετατοπίσουμε τη συγκυρία και να βελτιώσουμε τους συσχετισμούς υπέρ μας, πρέπει να αναγνωρίσουμε το σημείο αφετηρίας, τον τωρινό συσχετισμό δύναμης, καθώς και τα άμεσα διακυβεύματα της περιόδου. Και με βάση αυτά, να διατυπώσουμε τους

βραχυπρόθεσμους στόχους μας, φυσικά στα πλαίσια μιας συνολικής μακροπρόθεσμης αντικαπιταλιστικής στρατηγικής.

Η κατάσταση της αριστεράς και της οργάνωσής μας ειδικότερα

Το πρώτο πράγμα που αναγνωρίζουμε, είναι ότι λείπει σήμερα ένα πολιτικό υποκείμενο με επαρκή αντικαπιταλιστική στρατηγική, κεντρικό στίγμα και συστηματική παρέμβαση, που να μπορεί να ασκήσει σοβαρή αριστερή αντιπολίτευση στην κυβέρνηση, να συμβάλλει στην οικοδόμηση αντι-παραδειγμάτων, να οργανώσει επαρκή κινηματικά εμπόδια στην εφαρμοζόμενη πολιτική των αστικών δυνάμεων ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ-ΝΔ κλπ. Λείπει ένα κόμμα που να μπορεί να εμπνεύσει ξανά τα πλατιά λαϊκά στρώματα να αγωνιστούν και να χτίσουν ένα καλύτερο μέλλον. Σε αυτό το πλαίσιο, καλούμαστε να δούμε πως (αλλά και πόσο) η δική μας οργάνωση μπόρεσε να συντηρήσει, την προηγούμενη χρονιά, την πίστη στην συλλογική υπόθεση της κοινωνικής χειραφέτησης.

Το δεύτερο στοιχείο που αναγνωρίζουμε, σε σχέση με την οργάνωσή μας, είναι ότι μετά τις περσινές φοιτητικές εκλογές του Μάη, μπήκαμε σε μια περίοδο αδράνειας, η οποία τροφοδοτήθηκε από την αδυναμία μας να πετύχουμε προχωρήματα στην περσινή γραμμή μας για την ανασύνθεση της νεολαιίστικης αριστεράς μέσα από μια μετωπική οργάνωση νεολαίας, και ενισχύθηκε από το γενικότερο αρνητικό κλίμα κινηματικής νηνεμίας.

Το τρίτο στοιχείο αφορά το ότι, επειδή δεν ανοίξαμε επί της ουσίας –στο εσωτερικό μας αλλά και προς τα έξω – τη συζήτηση για μια νέα στρατηγική, που τόσο έχει ανάγκη η αντικαπιταλιστική αριστερά στις μέρες μας, το στρατηγικό έλλειμμα της αριστεράς παραμένει. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι το εν λόγω στρατηγικό κενό που διακατέχει εμάς και την ευρύτερη αριστερά, όχι μόνο ευνοεί την τάση για αδράνεια, αλλά την μετατρέπει σε τάση αποστράτευσης, καθώς δικαιώνει ουσιαστικά το δόγμα «ΤΙΝΑ» και συμβάλλει στην εμπέδωση της σημερινής αστικής ηγεμονίας.

Μια τέταρτη παρατήρηση αφορά τη φύση της λειτουργίας της οργάνωσής μας και συνδέεται άμεσα με τις τάσεις αποσυσπείρωσης που ακόμη και αν αφορούν το σύνολο της οργανωμένης αριστεράς, εμφανίζονται ιδιαίτερα οξυμένες σε ότι αφορά τη δική μας οργάνωση. Όσο και αν δυσκολευόμαστε να το παραδεχτούμε, η Ανασύνθεση-ΟΝΡΑ, την προηγούμενη χρονιά, δεν προσανατολίστηκε πολιτικά στο να είναι μία οργάνωση μελών με σαφή αποτυπώματα και κατά την εσωτερική της λειτουργία και στην εξέλιξη των κοινωνικών αγώνων. Η αδυναμία αυτή σχηματοποιείται σε δύο βασικές προβληματικές. Αφενός, στη μετατόπιση του κέντρου βάρους της συλλογικής μας σκέψης από τον μετασχηματισμό της καθημερινότητας των μελών μας, μέσω της ένταξής τους στην αριστερά και την οργάνωση της καθημερινότητας αυτής ανά κοινωνικό χώρο, σε μια συνεχή αναζήτηση του ρόλου που μπορεί να έχει η οργάνωσή μας στα πλαίσια της ενδοαριστερής στρατηγικής συζήτησης και των εξελίξεων εντός αριστεράς. Αφετέρου, σε ένα μοντέλο λειτουργίας με κέντρο το συντονιστικό, το οποίο, παρόλο που ανά περίπτωση είχε τη μέριμνα διάχυσης της συζήτησης στη βάση, πάντα θεωρούσε ότι η δυνατότητα εξέλιξης του πολιτικού μας εγχειρήματος δεν βρίσκεται στο πλουραλισμό της παρέμβασης, των ερωτημάτων

και ερεθισμάτων των μελών μας, αλλά στην δυνατότητά μας να συζητάμε εις βάθος σε κεντρικό επίπεδο.

Πέμπτον, είναι σαφές ότι οι συσχετισμοί μεταξύ του οργανωμένου δυναμικού της ευρύτερης αριστεράς από τη μία, και των ανθρώπων που ιδιωτεύουν ή συμμετέχουν εικονικά στους σχηματισμούς της αριστεράς από την άλλη, έχει χειροτερέψει. Η δική μας αδυναμία να απαντήσουμε σε αυτήν την τάση, πέρα από το σοκ της περσινής ήττας, το οποίο συνομολογούμε, αφορά σε μεγάλο βαθμό την προσπάθειά μας να βρούμε «την απάντηση» σε αυτό το ερώτημα, την ίδια στιγμή που όλο και περισσότερο απομακρυνόμαστε από τις καθημερινές ανησυχίες ανθρώπων με αριστερά αντανάκλαστικά, που προσπαθούν να βρουν τρόπους να αντιπαλέψουν το κυρίαρχο και να οργανώσουν την καθημερινότητά τους αλλιώς.

Ο ρόλος της Ανασύνδεση-ΟΝΡΑ στη νέα πραγματικότητα

Πρέπει εδώ να αντιληφθούμε ότι τα παραπάνω σημεία που περιγράφουν το σημερινό συσχετισμό και το σημείο αφετηρίας για την αριστερά, αποτελούν ταυτόχρονα και διακύβευμα για την επόμενη περίοδο. Κατά συνέπεια, ο δικός μας ρόλος αφορά την εμπλοκή με τα παραπάνω επίδικα και την προσπάθεια μετατόπισης των συσχετισμών προς όφελος της αριστεράς.

Πρώτο μας μέλημα λοιπόν, είναι η υπεράσπιση της οργανωμένης ζωής, έναντι της ιδιώτευσης και της παράδοσης-ενσωμάτωσης στο αφήγημα του «ΤΙΝΑ». Αυτή η μάχη δεν αφορά μόνο τους πρώην συντρόφους και συντρόφισσες από την εποχή της νεολαίας ΣΥΡΙΖΑ, αλλά –κυρίαρχα ίσως– τη νέα γενιά στο σύνολό της και τον αγώνα που παραδοσιακά δίναμε στα πανεπιστήμια, στα σχολεία και αλλού, για τη δημιουργία νέων αριστερών αγωνιστών και αγωνιστριών μέσα από την παρέμβασή μας στους κοινωνικούς χώρους. Μπορεί το βάρος των αρνητικών συσχετισμών, η απουσία κεντρικής απεύθυνσης και τα στρατηγικά ελλείμματα να δυσκολεύουν το έργο μας, αλλά σε καμία περίπτωση δεν αποτελεί αυτό λόγο για να τα παρατήσουμε. Η αξία της ένταξης στην αριστερά και την οργανωμένη ζωή δεν βρίσκεται απλώς στο κατά πόσο παράγει άμεσα και γρήγορα αποτελέσματα στην οικονομική μας ευημερία και την εργασιακή προοπτική. Βρίσκεται κυρίως στο να ονειρευόμαστε μια ζωή ασύγκριτα πιο όμορφη, ελεύθερη και πλούσια απ' ότι είναι εφικτό μέσα από μικροδιορθώσεις του υπάρχοντος συστήματος, την οποία ονομάζουμε κομμουνισμό, και περιλαμβάνει την συλλογική εργασία για την κάλυψη των αναγκών μας, ολιγαρκή ευημερία, άφθονο ελεύθερο χρόνο και πολιτιστικά αγαθά, αποδοχή και ανοχή του διαφορετικού, και μια κουλτούρα αλληλεγγύης, δημοκρατίας και ειρήνης. Σε τελευταία ανάλυση, η αξία της οργανωμένης ζωής βρίσκεται στο να μοιραζόμαστε από κοινού τον αγώνα για την οικοδόμηση αυτού του κόσμου, την αγωνία, το πάθος, τις χαρές και τις λύπες που προσφέρει αυτός ο αγώνας. Η αξία της οργανωμένης ζωής βρίσκεται στη δυνατότητα να γράφουμε την ιστορία όπως εμείς τη θέλουμε να γραφτεί.

Εν ολίγοις, ο παραπάνω αγώνας, αφορά τον μετασχηματισμό των νέων ανθρώπων από παθητικά υποκείμενα-υποτελείς, σε ελεύθερα υποκείμενα-δημιουργούς: από υποκείμενα που φαντασιώνονται τις (όλο και πιο δυσπρόσιτες) καπιταλιστικές απολαύσεις, σε υποκείμενα που απολαμβάνουν τη συλλογή δέσμευση, τον αγώνα και την οικοδόμηση του κομμουνισμού.

Οφείλουμε όμως να αναγνωρίσουμε ότι ο μετασχηματισμός των γύρω μας, δεν μπορεί να επιτευχθεί, αν εμείς δεν πληρούμε την εικόνα αυτού που θέλουμε να γίνουν οι υπόλοιποι. Γι' αυτό και πρέπει να εξετάσουμε αυτοκριτικά τις δικές μας κακές συνήθειες που έχουμε κληρονομήσει από το παρελθόν μας.

Είναι γεγονός ότι τα χρόνια της ανόδου του ΣΥΡΙΖΑ πριν το 2015, η ένταξη στην αριστερά και η οργανωμένη δράση απέκτησαν έναν προσωρινό χαρακτήρα μέχρι να βγει η «πρώτη αριστερή κυβέρνηση στην Ευρώπη», στην οποία μετά θα αναθέταμε την αλλαγή της κοινωνίας και τη βελτίωση της καθημερινότητάς μας. Κι αυτό όχι χωρίς δική μας ευθύνη. Παρ' όλο που αναγνωρίζαμε ότι είναι προβληματική η κουλτούρα της ανάθεσης και της αποκλειστικής προσπάθειας για να βγει ο ΣΥΡΙΖΑ κυβέρνηση με κάθε κόστος, και προβλέπαμε το αδιέξοδο στο οποίο θα οδηγηθούμε, εντούτοις κάναμε πολύ λίγα για να αντιπαλέψουμε αυτό το πλαίσιο. Ο κινηματικός χαρακτήρας και ο ριζοσπαστικός λόγος της Νεολαίας ΣΥΡΙΖΑ δεν αρκούσε για να μας απεγκλωβίσει από την παγίδα της ανάθεσης, της (ενδεχομένως) ανέξοδης κριτικής ως σχολιασμού των εξελίξεων πολλές φορές και της μάχης μηχανισμών που έχανε από το πεδίο όρασής της το ευρύτερο πολιτικό διακύβευμα.

Έχοντας πλέον τη δυνατότητα να ασκούμε πολιτική έξω από το ασφυκτικό πλαίσιο εκείνης της περιόδου, έχουμε υποχρέωση να δούμε κι εμείς τι κάνουμε για να αλλάξουμε αυτό που είμαστε, κατά το σύνθημα του μετασχηματισμού «αλλάζουμε τους γύρω μας, αλλάζοντας τον εαυτό μας», αφήνοντας οριστικά πίσω παθογένειες της ίδιας μας της πολιτικής συγκρότησης.

Από κει και πέρα, μπορεί η αξία της ένταξης σε μια κομμουνιστική-αντικαπιταλιστική οργάνωση να υφίσταται πριν από οποιαδήποτε επιμέρους στρατηγική επιλογή, όμως αυτή η αξία μεγεθύνεται στο βαθμό που μια οργάνωση διαθέτει ένα αποτελεσματικό στρατηγικό σχέδιο και καταφέρνει να κάνει προχωρήματα, να πετυχαίνει στόχους και να μετατοπίζει τους συσχετισμούς προς όφελός της. Συνεπώς, ξεκινώντας από τον παρόν κείμενο και τη 2η συνδιάσκεψή μας, επιθυμούμε να ανοίξουμε περαιτέρω το στρατηγικό διάλογο τόσο στο εσωτερικό μας, όσο και μεταξύ των δυνάμεων της αριστεράς, με στόχο να παραχθεί ένα επαρκές σχέδιο που θα ξαναβγάλει την αριστερά στην αντεπίθεση και θα την καταστήσει ικανή να απειλήσει πραγματικά την αστική ηγεμονία στην Ελλάδα.

Σταθερά στην υπόθεση της ανασύνθεσης της Αριστεράς

Κατ' αυτή την έννοια, σαφώς και παραμένουμε μια ανασυνθετική δύναμη, στοχεύοντας στο να διαμορφώσουμε νέες συγκλίσεις και νέα πεδία συνάντησης με τις άλλες αριστερές δυνάμεις της νέας γενιάς, χωρίς να οχυρωνόμαστε πίσω από μια επίπλαστη αυτάρκεια. Συνομολογούμε έτσι την ανάγκη για τη λήψη νέων πρωτοβουλιών διαλόγου από τη μεριά μας, συνεχίζοντας να είμαστε δεκτικοί σε αντίστοιχες προτάσεις από άλλες αριστερές συλλογικότητες.

Σημαντικό επίδικο των ανασυνθετικών διεργασιών είναι η αναβάθμιση και η εμπάθυνση του προγραμματικού λόγου της ρήξης και του μετασχηματισμού, ως αναγκαία απάντηση στην κυριαρχία της ΤΙΝΑ. Η διαμόρφωση του μεταβατικού προγράμματος και των εναλλακτικών των

κινήματων και της Αριστεράς, μπορούν να εμπνεύσουν νέους πολιτικούς αγώνες ενάντια σε μνημόνια-κυβέρνηση-ΕΕ και να εξοπλίσουν τις κοινωνικές αντιστάσεις σε συγκρουσιακή κατεύθυνση. Μ' αυτή την έννοια, η πρόταση της Δικτύωσης Ρ. Α. για την κοινή συνδιάσκεψη για το μεταβατικό πρόγραμμα και τις εναλλακτικές, ορίζει μία ανοιχτή πολιτική συζήτηση γύρω από το ποιο είναι αυτό το πολιτικό πλαίσιο που θα επέτρεπε τη δημιουργία ενός πολιτικού και κοινωνικού μετώπου ή όποιου άλλου αποτελεσματικού ανατρεπτικού εγχειρήματος. Η πρόταση απευθύνεται σε όλα τα αγωνιζόμενα κομμάτια της κοινωνίας, όλα τα οργανωμένα κοινωνικά κινήματα, τα πρωτοβάθμια σωματεία, τα συνδικαλιστικά σχήματα, τις συνελεύσεις και τις επιτροπές γειτονιάς, τις αυτόνομες δομές έμπρακτης αλληλεγγύης, τις συνεταιριστικές δομές κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας, όλες δηλαδή τις μορφές που πήρε αυτά τα χρόνια ο κοινωνικός ανταγωνισμός, και προφανώς όλη τη ριζοσπαστική πολιτική Αριστερά.

Αν και η ενεργοποίηση της κοινωνικής κίνησης είναι η αναγκαία συνθήκη που θα παράξει ανασυνθέσεις, θα ορθώσει αντιστάσεις και θα αρθρώσει εναλλακτικές, απαιτούνται γενναίες πρωτοβουλίες για την πολιτική μορφή και έκφραση αυτών. Ακριβώς επειδή οι πολιτικές μας εντάξεις ορίζουν τον κοινό τόπο και χρόνο της πολιτικής μας καθημερινότητας, είναι αναγκαίο να υπερβούμε τον κατακερματισμό και τον εγκλωβισμό των δυνάμεων που μοιράζονται την οπτική και την στρατηγική που περιγράφονται παραπάνω. Μεταξύ των οργανώσεων της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς που δεν συμμετέχουν σε κάποιο μέτωπο (Ανασύνθεση, Δίκτυο, Δικτύωση, ΑΡΚ) απαιτούνται πρωτοβουλίες για συλλογική στρατηγική και ιδεολογική αναζήτηση, οι οποίες, στο βαθμό που δεν θα αρκούνται στην επικοινωνία μεταξύ των συγκεκριμένων οργανώσεων, αλλά θα λειτουργούν εγκλητικά προς το σύνολο της αντικαπιταλιστικής και ριζοσπαστικής αριστεράς, μπορούν να συμβάλουν σε ευρύτερες ανασυνθετικές μετατοπίσεις. Χρειάζονται συγκεκριμένες και συγκροτημένες πρωτοβουλίες, με ορατότητα και συσπείρωση, για να συμβάλλουμε στην ευρύτερη ανασυνθετική προσπάθεια και να ενεργοποιηθούν στις ίδιες κατευθύνσεις τα ριζοσπαστικά κομμάτια εντός της ΑΝΤΑΡΣΥΑ και της ΛΑΕ.

Σ' αυτό το σημείο, όμως, θεωρούμε αναγκαίο να σχηματίσουμε λεπτομερέστερα την άποψή μας για την υπόθεση της ανασύνθεσης, ώστε να βαδίσουμε με πιο σταθερά βήματα ένα ανασυνθετικό μονοπάτι που δεν θα μας απομακρύνει από τον κομμουνιστικό στρατηγικό ορίζοντά μας.

Όπως και κατά το πρόσφατο παρελθόν, έτσι και σήμερα, που διανύουμε μια δύσκολη περίοδο για την αριστερά, αναδύεται μια τάση για ενωτικές φωνές και πρωτοβουλίες, οι οποίες όμως περιορίζονται σε έναν ποσοτικό τρόπο σκέψης: επειδή στην αριστερά μείναμε λίγοι/ες χρειάζεται να αθροίσουμε τις δυνάμεις μας προκειμένου να ανυψωθεί το ηθικό του κόσμου και να μεγαλώσει εκ των πραγμάτων η δυνατότητα για παρεμβάσεις με στοιχειώδη μαζικότητα, και – γιατί όχι; – εκλογική δυναμική. Αν και η παραπάνω λογική δεν είναι τελείως λάθος, εντούτοις, θεωρούμε πως δεν μπορεί να μας πάει μακριά απ' το σημείο που βρισκόμαστε σήμερα. Αυτό συμπεραίνουμε, άλλωστε, αν δούμε με αυτοκριτική ματιά την περσινή ανεπεξέργαστη ανασυνθετική γραμμή μας που δεν απείχε πολύ από την «ενωτίτιδα» που μας διακατείχε ως ένα βαθμό παλαιότερα.

Υπάρχουν, λοιπόν, συγκεκριμένοι λόγοι που μας οδηγούν στην παραπάνω διαπίστωση. Ο πρώτος σχετίζεται με την ακαταλληλότητα της στρατηγικής του αντι-νεοφιλελεύθερου μετώπου στο σήμερα, έναντι μιας σαφέστερης αντικαπιταλιστικής στρατηγικής, όπως αναλύσαμε νωρίτερα: μια αντι-νεοφιλελεύθερη συμμαχία αριστερών και «λοιπών αντι-μνημονιακών δυνάμεων», που προσπερνά ερωτήματα αναπόφευκτα ρηξιακού χαρακτήρα για χάρη της ευρύτητας, δεν μπορεί να πείσει έναν λαό που έφτασε μπροστά σε μια δύσκολη στιγμή ρήξης, αλλά έκανε πίσω όταν συνειδητοποίησε την παντελή έλλειψη σχεδίου από τη μεριά της αριστεράς.

Ο δεύτερος λόγος έχει να κάνει με το χαμένο ηθικό πλεονέκτημα της αριστεράς ύστερα από την κατακύληση του ΣΥΡΙΖΑ (που, δυστυχώς, ακόμα εκπροσωπεί την «αριστερά» στα μάτια της πλειοψηφίας του λαού) στην πολιτική χυδαιότητα: αγνόηση της λαϊκής βούλησης, (αναγκαστική) αθέτηση (υπερβολικών) προεκλογικών υποσχέσεων, κοντόφθαλμοι υπολογισμοί για τη διατήρηση της εξουσίας με κάθε κόστος, συναλλαγές με μερίδες του οικονομικού κατεστημένου, υπόγειες συγκρούσεις μηχανισμών και παραγόντων για υπουργικούς θώκους και βολέματα, και εξπρές ψηφοφορίες αντιλαϊκών μέτρων στη βουλή, με βουλευτές να υποκύπτουν σε απειλές για πρόωρες εκλογές και απώλεια των χρηματικών προνομίων της βουλευτικής έδρας. Συνεπώς, μια νέα αριστερά δεν μπορεί να περιλαμβάνει (πόσο μάλλον να χτίζεται γύρω από) τις παλιές αιώνιες ηγεσίες των επαγγελματιών πολιτικών της μεταπολίτευσης, οι οποίοι παρέμειναν για δεκαετίες σε εκλόγιμες και άλλες έμμισθες θέσεις, χτίζοντας καριέρες στις πλάτες των απλών αγωνιστών/τριων της αριστεράς, των οποίων την άποψη συχνά αγνοούσαν, εκμεταλλευόμενοι την προβολή που τους παρείχαν τα αστικά ΜΜΕ. Αντίθετα, πρέπει να μην διαπραγματεύεται τη δημοκρατική της συγκρότηση, να αμφισβητεί έντονα το ρόλο των επαγγελματιών στελεχών και να ελέγχει αυστηρά τους όρους προβολής τους στα τηλεοπτικά παράθυρα και τη διαχείριση των μισθών κάθε εκλεγμένου μέλους της σε αμειβόμενες κρατικές θέσεις.

Ένας τρίτος λόγος που συνδέεται με τα παραπάνω, αφορά το κατά πόσο η νέα αριστερά εγκαταλείπει την προσπάθεια προσαρμογής στις νόρμες και τα ήθη του κυρίαρχου πολιτικού συστήματος, την κατά προτεραιότητα «υψηλή» πολιτική της εκφώνησης-εκπροσώπησης και της απεύθυνσης στο «εθνικό ακροατήριο». Η σύγχρονη αριστερά οφείλει να υλοποιεί μια πολιτική οργάνωσης και κινητοποίησης των από κάτω, ρίχνοντας το βάρος στις κοινωνικές κατηγορίες που πλήττονται περισσότερο από τη μνημονιακή συνθήκη, να διεκδικεί αλλά και να οικοδομεί μια καλύτερη καθημερινότητα για τον κόσμο της. Η νέα αριστερά δεν γίνεται να κάνει τον συνήγορο των από κάτω, ως ένα ξεχωριστό υποκείμενο ξεκομμένο από τις μάζες· αντίθετα, πρέπει να είναι αυτοί και αυτές που θέλει να εκπροσωπήσει.

Καταλήγουμε έτσι σε έναν τέταρτο ιδιαίτερα κρίσιμο λόγο που αφορά το ποιοι και ποιες τελικά είναι σε θέση να χτίσουν μια τέτοια αναγεννημένη αριστερά, και δεν είναι άλλοι/ες από τη νέα γενιά.

Γιατί είναι η πρώτη γενιά μεταπολεμικά που ήδη ζει χειρότερα από την προηγούμενη: προλεταριοποιείται βίαια, βρισκόμενη μεταξύ υπερεκμετάλλευσης και περιθωριοποίησης, στερούμενη μια ολόκληρη ζωή, κι όχι απλώς ένα κομμάτι του μέχρι πρότινος σταθερού μισθού ή σύνταξης.

Γιατί συγκεντρώνει, ταυτόχρονα, το μεγαλύτερο κεφάλαιο γνώσης και δεξιοτήτων από κάθε άλλη γενιά. Ως εκ τούτου, είναι αυτή που μπορεί να υλοποιήσει τον δημιουργικό αντικαπιταλισμό και να πρωταγωνιστήσει στην οικοδόμηση ενός κοινωνικού χώρου ανταγωνιστικού προς τον κυρίαρχο.

Γιατί είναι η γενιά που οι συνθήκες τη δυσκολεύουν στο να ενσωματωθεί στην πεπατημένη του μεταπολιτευτικού στυλ πολιτικής, και δεν κουβαλά τις απογοητεύσεις, τη θεωρητική ένδεια, τον συντηρητισμό και τις ασάλευτες πολιτικές στοιχήσεις των παλαιότερων.

Γι' αυτό λοιπόν, πιστεύουμε πως μια προωθητική ανασύνθεση της αριστεράς στο σήμερα πρέπει να θέτει ως στόχο τη δημιουργία ενός πολιτικού υποκειμένου της νέας γενιάς, με νέα στρατηγική, νέα πολιτική κουλτούρα και νέα πρόσωπα, που θα ζωντανεύει μια ανανεωμένη κομμουνιστική ηθική και πρόταγμα.

Στο σημείο αυτό, πρέπει να αναγνωρίσουμε το γεγονός ότι η σχέση μας με τις άλλες οργανώσεις, την περασμένη χρονιά, μάλλον θύμιζε μια αλληλουχία χειρισμών στην χειρότερη, και συνεννόησης στην καλύτερη, ειδικά γύρω από τον κόμβο των φοιτητικών εκλογών. Ωστόσο, στο βαθμό που συνεχίζει να μας αφορά το ερώτημα της μετωπικής συμπόρευσης και της ανασύνθεσης της αντικαπιταλιστικής - ριζοσπαστικής αριστεράς, πρέπει να εστιάσουμε απολογιστικά στη δική μας αδυναμία. Παρά μια ορισμένη διάθεση κοινής μετωπικής δράσης, δεν προσπαθήσαμε να προκαλέσουμε, μέσα από αυτή, κοινωνικά γεγονότα που να δώσουν περιεχόμενο και απτά αποτελέσματα στην κοινή συμπόρευση, η οποία δεν μπορεί συνεχώς να ανάγεται σε μια δεδομένη κοινωνική νηνεμία.

Παρά τις αγκυλώσεις που έχουν οι οργανώσεις τις νεολαιίστικης αντικαπιταλιστικής και ριζοσπαστικής αριστεράς, για πολλές από αυτές, το κέντρο βάρους της περσινής χρονιάς δόθηκε περισσότερο στα μετωπικά εγχειρήματα, παρά στη δράση μέσω του πολιτικού τους φορέα. Είναι προφανές ότι η εκτίμησή μας για το προχώρημα των ανασυνθετικών διεργασιών ήταν υπέρ του δέοντος αισιόδοξη για τις υπερβάσεις που μπορούν να γίνουν σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα· ωστόσο, είναι λάθος να μεταφράζουμε τις δικές μας αδυναμίες και τις όποιες αποτυχίες των περσινών μας προσπαθειών, ως μονιμοποίηση μιας κατάστασης κατακερματισμού της αριστεράς, και εγκατάλειψη του πολιτικού μας σχεδίου, σε μία περίοδο όπου εξακολουθεί να είναι ρευστή ως προς τις πολιτικές ανακατατάξεις.

Κατά συνέπεια, το επόμενο διάστημα θα απευθυνθούμε πρωτίστως, τόσο στις άλλες νεολαιίστικες δυνάμεις της αντικαπιταλιστικής και ριζοσπαστικής αριστεράς, όσο και στο διάχυτο κοινωνικό δυναμικό της νέας γενιάς με μια ανοιχτή, διαρκή και επίμονη πρόταση διαλόγου και ζύμωσης· εφοδιασμένοι με τις νέες μας προσεγγίσεις, και τη θέληση μας να εμβαθύνουμε και να περπατήσουμε μακρύτερα το δρόμο που ανοίγουμε σήμερα· με οδηγό μας τα προαναφερθέντα κριτήρια και στόχους της ανασυνθετικής προσπάθειας, και χωρίς το βιαστικό άγχος και τις εύκολες απογοητεύσεις που το συνοδεύουν.

Η βασική μας μέριμνα σε αυτή τη προσπάθεια δεν είναι να πείσουμε τον καθένα και την καθεμιά να στρατευτεί σε μια ανασυνθετική προσπάθεια υπό την σκέπη του όποιου πολιτικού μας σχεδίου. Η ανασυνθετική διαδικασία για εμάς έχει δύο παράλληλους και αλληλοδιαπλεκόμενους

δρόμους να ακολουθήσει. Ο πρώτος είναι εκείνους του συλλογικού πολιτικού και στρατηγικού αναστοχασμού· ένας δρόμος που βρίσκει σημαντικά εμπόδια στις βεβαιότητες της υπάρχουσας αριστεράς. Είναι στο δικό μας χέρι να πάρουμε πρωτοβουλίες που να εγκυβούν την υπόλοιπη αριστερά, όπως ήταν η περσινή μας σκέψη για ένα κοινό forum των αριστερών νεολαιών – που την αφήσαμε τελικά απραγματοποίητη, ώστε να εξερευνήσουμε και υπερβούμε τα όρια κοινών διαδικασιών. Ο δεύτερος είναι εκείνος της κοινής δράσης στο κοινωνικό. Έχοντας στο μυαλό μας ότι είναι ελάχιστα τα ανασυνθετικά εγχειρήματα που προχώρησαν εν τη απουσία κοινωνικών παραστάσεων και κινηματικών γεγονότων στη βάση κοινών προβληματισμών, πρέπει να αντιληφθούμε ότι η νέα αριστερά, πολύ πριν μεταφραστεί σε ένα νέο υποκείμενο, πρέπει να καταφέρει να δράσει μαζί και να κερδίσει. Το «να κερδίσει», μπορεί να μην μεταφράζεται σήμερα σε μία μεγάλης κλίμακας ανατροπή ή ακόμη και σε μία σημαντική επιμέρους νίκη, αλλά σε κάθε περίπτωση σημαίνει τη δημιουργία εγχειρημάτων που να μπορούν να εμπλέκουν κόσμο, να αποκτούν πολιτικό προσανατολισμό και να λειτουργούν ως υποδείγματα για τη δική μας προσπάθεια κοινωνικού μετασχηματισμού.

Κλείνοντας, η ανασυνθετική προσπάθεια δεν μπορεί να είναι για μας μόνο ένα σύνθημα. Για να αρνηθούμε πραγματικά την αυτάρκειά μας και να επιδιώξουμε συγκλίσεις με άλλες δυνάμεις, οφείλουμε να συλλογιστούμε και να εκφράσουμε όχι μόνο εκείνα τα φυσιολογικά χαρακτηριστικά μας που θέλουμε να διατηρήσουμε, αλλά και τα στοιχεία που βρίσκουμε θετικά σε άλλες δυνάμεις, όσο και τα αρνητικά στοιχεία του παρελθόντος μας που θέλουμε να αποβάλλουμε. Μόνο με μια τέτοια αυτοκριτική άσκηση θα μπορέσουμε και να δυναμώσουμε ως μεμονωμένη οργάνωση, αλλά και να προχωρήσουμε στο μέλλον την υπόθεση της ανασύνθεσης της αριστεράς. Άλλωστε, η ανασύνθεση της αριστεράς και η ανασυγκρότησή μας διά του αυτό-μετασχηματισμού είναι έννοιες που η μία έχει ανάγκη την άλλη για να σταθεί.

Οι προτεραιότητές μας για το επόμενο διάστημα

Ξεκινώντας να περιγράψουμε τις προτεραιότητές μας για το επόμενο διάστημα πρέπει να αντιληφθούμε δύο βασικά στοιχεία. Πρώτον, ότι δεν ήμαστε μια οργάνωση που μπορεί να κάνει τα πάντα, και ούτε χρειάζεται να είμαστε. Δεν υπάρχει λόγος να θέτουμε στους εαυτούς μας ένα κακώς εννοούμενο ερώτημα καθήκοντος απέναντι σε κάθε κινηματική προσπάθεια ή να προσπαθούμε να ανταποκριθούμε σε αυτό που είχαμε συνηθίσει με βάση τα μεγέθη του παρελθόντος. Δεύτερον, σε κάθε προσπάθειά μας, με στόχο είτε την κοινωνική χρησιμότητα, είτε τη στρατηγική εμβάθυνση, πρέπει να διατηρούμε τη σύνδεσή μας με το κοινωνικό. Είναι σαφές ότι μετά την ήττα του περασμένου καλοκαιριού, η εσωστρέφεια γίνεται κυρίαρχη τάση για μεγάλο κομμάτι της αριστεράς, φτάνοντας σε σημείο να χρησιμοποιεί εγχειρήματα όπως τα σχήματα σχολών, σαν προέκταση των ενδοαριστερών συγκλίσεων ή αντιπαραθέσεων. Στη δική μας λογική, κάθε συζήτηση που αναζητά μια νέα αριστερά χωρίς ανάδραση από το κοινωνικό, έχει σαφή όρια.

Φιλοδοξώντας να μπούμε σε μια διαδικασία επανεκκίνησης της οργάνωσής μας, πρέπει, λοιπόν, να κατακτήσουμε μια ισορροπία ανάμεσα στις βασικές αρχές που περιγράφονται παραπάνω. Να γίνουμε μια οργάνωση που μπορεί να μην είναι παντού, αλλά που, σε κάθε περίπτωση, διατηρεί

άρρηκτους δεσμούς με μία σειρά χώρων· επομένως, όταν δημιουργεί πολιτικά γεγονότα ή παρεμβαίνει στην ενδοαριστερή συζήτηση, το κάνει συνομιλώντας πράγματι με την κοινωνική πραγματικότητα και τις σημερινές τάσεις της νέας γενιάς. Υπό αυτό το πρίσμα, οφείλουμε να θέσουμε συγκεκριμένους στόχους που θα ορίσουν το ρόλο μας για το επόμενο διάστημα:

1) Ξεκινώντας την συζήτηση από την συνδιάσκεψη μας, πρέπει να δούμε το επόμενο διάστημα ως μία περίοδο επανεκκίνησης και κυρίως επανακαθορισμού του προτύπου λειτουργίας της οργάνωσής μας. Είναι σαφές για το σύνολο της αριστεράς ότι μία τέτοιου τύπου συζήτηση δεν είχε ποτέ γίνει με τη σημασία που της αρμόζει και, ακόμη και για εμάς, δεν είναι ένα ληγμένο ζήτημα. Ωστόσο, με βάση και την περσινή μας εικόνα, είναι ανάγκη να μπούμε σε μια διττή διαδικασία ανασυγκρότησης και πειραματισμού, μέσα στην οποία να προσπαθήσουμε να θέσουμε τις συνελεύσεις βάσης ως πρωταρχικό πυροδότη της εσωτερικής μας πολιτικής συζήτησης.

2) Ένα νέου τύπου μοντέλο λειτουργίας, πέρα από το να ορίζει διαφορετικά τον τρόπο που συζητάμε, πρέπει να μπορεί να επιτυγχάνει μια ορισμένη «αποκέντρωση» της παρέμβασής μας. Αυτό δεν πρέπει να ερμηνεύεται ως μια ανάγκη της οργάνωσης μας να βρίσκεται παντού ή να κάνει πράγματα γενικά και αόριστα. Το ουσιώδες σε μια τέτοια προσπάθεια είναι να συζητήσουμε και να δώσουμε περιεχόμενο στην παρέμβαση των μελών μας σε διαδικασίες στις οποίες ενδεχομένως ήδη εμπλέκονται, είτε τους ενδιαφέρει να εμπλακούν, όπως μπορεί να είναι τοπικά ή συνδικαλιστικά εγχειρήματα. Σε μία συζήτηση για το πως η αριστερά συνεχίζει να εμπνέει, δεν μπορούμε παρά να ξεκινήσουμε από το πως τα μέλη μας μπορούν να δίνουν διαφορετικό περιεχόμενο στην καθημερινότητά τους, ξεφεύγοντας από μία τάση μέσα στην οποία η αριστερά γίνεται χόμπι του ελευθέρου μας χρόνου, αποκομμένη από τα προβλήματα της καθημερινότητάς μας.

3) Η οργάνωσή μας δεν έχει συζητήσει επαρκώς για το πως μπορεί να φανταστεί, εν έτει 2016, την οικοδόμηση ενός μετώπου, σε συστοιχία με τη νέα κατάσταση και την αναγκαία εμβάθυνση στα στρατηγικά ερωτήματα που βρίσκονται μπροστά μας. Η αδυναμία μας αυτή απαιτεί μια άμεση απάντηση, η οποία ξεκινάει από την επιτακτική ανάγκη να πειραματιστούμε και να συνδεθούμε με τα υπάρχοντα κοινωνικοπολιτικά εγχειρήματα, που σε αυτή τη φάση μπορεί να χωράνε τόσο ένα σχέδιο ριζοσπαστικής πάλης, αλλά και να δίνουν χώρο στη στρατηγική εμβάθυνση και στις ανασυνθετικές διαδικασίες. Με αυτή την έννοια, οφείλουμε να δούμε πως σταδιακά μπορούμε να έρθουμε σε επαφή και ενδεχομένως να εμπλακούμε με εγχειρήματα τα οποία αφορούν τη βασική κοινωνική κατηγορία στην οποία θέλουμε να απευθυνθούμε – αυτή της σημερινής εργαζόμενης ή άνεργης νεολαίας – τα οποία, παρ' όλες τις αδυναμίες τους, αποτελούν σήμερα το βασικό πεδίο πειραματισμού για όλες τις πτυχές της αντικαπιταλιστικής και ριζοσπαστικής αριστεράς, είτε αφορούν εργασιακούς χώρους, είτε είναι οργανωμένα ανά τοπική, είτε αποκτούν πιο κεντρικά χαρακτηριστικά.

4) Βασικό στοιχείο της εσωτερικής μας συζήτησης τον προηγούμενο καιρό, είναι αυτό του παραγωγικού μετασχηματισμού και της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας. Είναι σαφές ότι σε αυτή μας την αναζήτηση χρειάζεται μια υπέρβαση σε δύο κατευθύνσεις. Η πρώτη αφορά το πως ένα κεντρικό εγχείρημα, όπως μια χρηματοδοτική δομή, μπορεί να εγκαθιδρύει και να

επεκτείνει (τουλάχιστον εντός του αριστερού ακροατηρίου) την ηγεμονία ενός τέτοιου σχεδίου. Το δεύτερο αφορά το πως εμείς ως οργάνωση θα είμαστε σε θέση να υπερασπιστούμε και να συμβάλουμε στη δημιουργία τέτοιων εγχειρημάτων, στην μικροκλίμακα. Η αποκέντρωση της λειτουργίας της οργάνωσης και η συγκρότηση κοινοτήτων νέων ανθρώπων, ακόμα και εκτός οργάνωσης, μπορεί να είναι κάτι που θα δώσει χώρο στην ανάπτυξη τέτοιων εγχειρημάτων και σκέψεων ευρύτερα. Τέτοια ενδεικτική πρόταση θα μπορούσε να είναι η οργάνωση πρωτοβουλιών για τη δημιουργία ενός συνεργατικού καταναλωτικού κινήματος σε γειτονιές της Αθήνας, που στόχο θα έχουν την καταγραφή (και μετέπειτα οργάνωση κάλυψης) των καθημερινών αναγκών, με προοπτική να σχηματίσουν στο μέλλον καταναλωτικούς συνεταιρισμούς.

5) Συνεχίζουμε την προσπάθεια που κάναμε πέρυσι, στη κατεύθυνση της ιδρυτικής μας συνδιάσκεψης, για την ανασύνθεση των δυνάμεων της νεολαιίστικης αντικαπιταλιστικής και ριζοσπαστικής αριστεράς, αντιλαμβανόμενοι την ιδιαίτερη συνθετότητα αυτής της διαδικασίας.

Τροπολογίες που μειοψήφησαν στο Πανελλαδικό Συντονιστικό

A. (προσθήκη στην τελευταία παράγραφο της σελ. 27, μετά τη φράση «...εκφράζεται πολιτικά από τις μνημονιακές δυνάμεις»):

« Επίσης, σημαντικό τμήμα της νεολαίας της μετανάστευσης ενσωματώνει, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, αυτή τη λογική. Ωστόσο, ακόμα μεγαλύτερο τμήμα αυτής της κατηγορίας βιώνει πλέον και τη σκληρή προλεταριοποίηση (χαμηλοί μισθοί, έντονη επισφάλεια και προσωρινότητα) ή ακόμα και το ρατσισμό και την περιθωριοποίηση στις χώρες όπου πηγαίνει, κάτι που διαμορφώνει τους όρους για ένταξη ή επιστροφή στην πολιτική δράση. »

B. (προσθήκη στο τέλος του κειμένου ως αυτοτελές υποκεφάλαιο):

« Για την οργανωτική μας ανασυγκρότηση

Είναι, τέλος, προφανές ότι τίποτα από τα παραπάνω δεν μπορεί να προχωρήσει ουσιαστικά, αν εμείς οι ίδιοι/ες που καλούμαστε να τα υλοποιήσουμε παραμένουμε σε ένα κλίμα οργανωτικής οκνηρίας. Στην πραγματικότητα η χαλαρή έως μηδαμινή δέσμευση στους συμφωνημένους χρόνους της ζωής της οργάνωσης, αποτελεί ένδειξη πολιτικού χομπισμού, γεγονός που – αν και αποτελεί δικαίωμα του καθενός – αποτελεί αιτία αναποτελεσματικότητας (πέραν της σωστής ή λανθασμένης πολιτικής γραμμής) και, ως εκ τούτου, διαλυτικό παράγοντα για την οργάνωση συνολικά. Ειδικά τον πρώτο χρόνο ύπαρξης της οργάνωσης, πρέπει να συνομολογήσουμε την πρωταρχική και κύρια ευθύνη του Πανελλαδικού Συντονιστικού σ' αυτό το σημείο. Το στυλ χαλαρότητας και απουσίας ατομικής δέσμευσης κάθε μέλους του ΠΣ στις ευθύνες που του αναλογούσαν από τον συλλογικό σχεδιασμό, αποτελεί βασική αιτία της (εκτός εξαιρέσεων) συνολικά κακής εικόνας της οργάνωσης. Κατά συνέπεια, καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε αυτό το ζήτημα με συλλογικό αυτοκριτικό τρόπο, αλλά και αποφασιστικότητα.

Επειδή, όμως, κάθε ανάλογη αντιμετώπιση οργανωτικών ζητημάτων είναι κατά βάση πολιτική, έχουμε ανάγκη από μια αντίστοιχη πολιτική διαδικασία. Άλλωστε, η οργανωτική επάρκεια είναι θέμα στενά συνδεδεμένο με το αρκετά σύνθετο ζήτημα της εσωκομματικής δημοκρατίας· ένα θέμα που ορθά απασχολεί έντονα το ιδεολογικό ρεύμα καταγωγής μας και χρειάζεται να το επεξεργαστούμε σε βάθος, συλλογίζοντας και την εμπειρία μας από το εγχείρημα ΣΥΡΙΖΑ. Για το σκοπό αυτό προκρίνουμε τη διεξαγωγή νέας συνδιάσκεψης μετά το καλοκαίρι αυτού του έτους, με αποκλειστικό θέμα την οργανωτική διάρθρωση και δημοκρατική λειτουργία της οργάνωσης, προκειμένου να αναπτύξουμε ένα διάλογο με το βάθος και τον πλούτο που αρμόζει στο ζήτημα. »